

ARAG Rechtsbijstand

Burenrecht en onrechtmatige hinder ten tijde van de alsmaar toenemende urbanisatie

De juridische aspecten omtrent het veelbesproken probleem van
burenoverlast in het kader van geluid en het onthouden van licht

Hogeschool Leiden

Opleiding HBO-Rechten

N. (Nigel) Kraan– s1094736

Aantal woorden:

14.915

Modulecode:

HBR-4-AS17-AS

Naam opdrachtgever:

ARAG Rechtsbijstand

Naam afstudeerbegeleider:

dhr. mr. Maarten Verstuijf

Naam onderzoeksdocent:

mw. mr. Ingrid van Mierlo-Groot

Inleverdatum:

17 juni 2019

Klas Re4C

Reguliere kans

2018/2019, blok 16

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoeksrapport '*Burenrecht en onrechtmatige hinder ten tijde van de alsmaar toenemende urbanisatie*'. Dit onderwerp heb ik als afstudeeronderzoek gekozen teneinde het laatste leerjaar van de opleiding HBO-Rechten aan de Hogeschool Leiden af te ronden met een actueel alsook juridisch veelbesproken onderwerp.

Van februari 2019 tot en met juni 2019 heb ik derhalve een onderzoek verricht naar de juridische aspecten omtrent het veelbesproken probleem van burenoverlast aangaande geluidshinder en hinder door het onthouden van licht. In de stageperiode van tien maanden voorafgaand aan dit onderzoek, heb ik bij ARAG Rechtsbijstand diverse werkzaamheden mogen uitvoeren binnen het goederen- en contractenrecht. Inmiddels is mijn interesse in deze rechtsgebieden aanzienlijk gegroeid. Ik heb mijn onderzoek deswege met veel plezier verricht.

Ik bedank mijn collega's van ARAG voor de fijne begeleiding en ondersteunende adviezen gedurende mijn onderzoek. In het bijzonder bedank ik mijn collega c.q. stagebegeleider dhr. mr. E. Zondervan. Zonder zijn begeleiding en zijn vermogen om mij te enthousiasmeren over dit onderwerp, heb ik nimmer zoveel plezier kunnen hebben in het verrichten van mijn onderzoek. Tot slot wil ik uiteraard mijn onderzoeksdocent mw. mr. I.J.S. van Mierlo-Groot en mijn afstudeerbegeleider dhr. mr. M. Verstuijf bedanken, om mij te begeleiden het onderzoek vanuit diverse invalshoeken te benaderen alsmede ten aanzien van de fijne ondersteuning die ik heb mogen krijgen.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Nigel Kraan, Amsterdam, 17 juni 2019

Samenvatting

De verstedelijking in Nederland groeit met een aanzienlijk tempo. Ook neemt de bevolkingsdichtheid in dit land alsmaar toe. Tezelfdertijd brengt de hoge bevolkingsdichtheid problemen met zich. Diverse mensen zitten dicht op elkaar in de ruimte en kunnen daardoor in veel gevallen hinder van elkaar ondervinden.

Of het veroorzaken van hinder onrechtmatig is, is volgens vaste rechtspraak afhankelijk van de aard, de ernst en de duur van de hinder en de daardoor veroorzaakte schade in verband met de verdere omstandigheden van het geval, waaronder de plaatselijke omstandigheden. In het arrest van de Hoge Raad d.d. 16 juni 2017¹ wordt hiernaar nog steeds verwezen. Daarbij is het beschikken over of juist het ontbreken van een publiekrechtelijk vereiste vergunning niet bepalend voor het antwoord op de vraag of jegens een bepaalde derde sprake is geweest van onrechtmatige hinder.² Thans is – kort gezegd – vooralsnog niet direct te bepalen of sprake is van onrechtmatige hinder.

Het onderzoek richt zich met name op wat de juristen van het cluster burendrecht van ARAG Rechtsbijstand haar cliënten zou kunnen adviseren met betrekking tot onrechtmatige geluidshinder en hinder aangaande het onthouden van licht. Allereerst zijn de begrippen ‘onrechtmatige daad’ alsook hinder ex art. 5:37 BW besproken. In het onderzoeksrapport is hiervoor diverse vakliteratuur in samenhang met de jurisprudentie bestudeerd. Verder is aan de hand van recente rechtspraak nader onderzocht wanneer men spreekt van onrechtmatige geluidshinder alsook hinder aangaande het onthouden van licht, zodat de juristen in het cluster burendrecht beschikken over de meest relevante jurisprudentie.

In veel situaties omtrent geschillen inzake *geluidshinder* zoeken de rechters aansluitingspunten bij de publiekrechtelijke gehanteerde geluidsnormen. Voorts komt de rechter veelal tot de conclusie, dat in de gevallen waarin sprake was van een overschrijding van een (de door de gemeente vastgestelde) gehanteerde norm onrechtmatige hinder dient te worden vastgesteld, waarbij eveneens naast de ernst en de omvang van de hinder sprake dient te zijn van een zekere continuïteit.³ Een verband bij een overschrijding van een bepaalde geluidsnorm, wat evenzeer gedurende een langere duur wordt waargenomen, is met het oog op het vaststellen van onrechtmatige geluidshinder allicht aanwezig.

Daarnaast is het van belang te kijken of en zo ja welke geluid reducerende maatregelen zijn getroffen. Anderzijds zal het niet meewerken aan geluid reducerende maatregelen averechts

¹ HR 16 juni 2017, ECLI:NL:HR:2017:1106, r.o. 3.3.2.

² HR 21 oktober 2005, ECLI:NL:HR:2005:AT8823, r.o. 3.5.1.

³ Rb. Rotterdam 13 maart 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:2077, r.o. 5.4; Rb. Amsterdam 4 juli 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:4666, r.o. 4.8; Zeeland-West-Brabant 21 september 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:5915 r.o. 3.35.

werken voor de hinder veroorzakende partij, aangezien in zulke situaties sneller sprake kan zijn van onrechtmatige hinder.⁴

Voor wat betreft een *vermindering* van *zonlicht* ten gevolge van bebouwing is in sommige gevallen een publiekrechtelijke vergunning nodig. Echter, dat voor het bebouwde een vergunning is verleend, betekent niet zonder meer dat geen sprake is van onrechtmatige hinder.⁵ Verder dient naast de ernst en de omvang van de hinder sprake dienen te zijn van een zekere (permanente) duur van overlast.

Indien als gevolg van beplanting zonlicht wordt ontnomen, is het vooralsnog erg lastig om onrechtmatige hinder aan te tonen. Bomen dienen immers het algemeen belang. Temeer nu Nederland een dichtbevolkt land is, waarbij geplante bomen het leefklimaat ten goede doet. Dit komt eveneens overeen met het feit, dat het kappen van bomen in meerdere gevallen zonder vergunning van de overheid niet mogelijk is.⁶

Uit het onderzoek blijkt eveneens dat voor een geslaagd beroep op onrechtmatige hinder het voornamelijk van belang is, dat de hinder veroorzakende activiteit niet kenbaar was alvorens de gedupeerde de woning ging bewonen.⁷⁸

Ondanks het feit dat de rechtspraak erg casuïstisch is, biedt dit onderzoek inzage in overwegingen van de rechter om wel of niet te spreken van onrechtmatige hinder. De analyse in het onderzoeksrapport geeft de juristen een duidelijk inzicht omtrent de verscheidenheid van mogelijkheden die de (onderzochte) jurisprudentie te bieden heeft, om eventuele valkuilen op voorhand in te schatten alsook diverse argumenten aan te dragen. Daarnaast kunnen de juristen en met name de cliënten van ARAG aan de hand van de uitgewerkte beslisboom de haalbaarheid van de zaak inschatten.

⁴ Rb. Rotterdam 13 maart 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:2077, r.o. 5.9; Rb. Amsterdam 4 juli 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:4666, r.o. 4.4; Rb. Midden-Nederland 21 februari 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:607, r.o. 2.15; Hof Amsterdam 13 september 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:3754, r.o. 2.6.

⁵ Rb. Noord-Nederland 5 oktober 2016, ECLI:NL:RBNNE:2016:4439, r.o. 4.2.

⁶ Rb. Gelderland 8 februari 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:1167, r.o. 4.9; Rb. Gelderland 17 april 2013, ECLI:NL:RBGEL:2013:CA0027, r.o. 7.12.

⁷ Rb. Rotterdam 27 februari 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:1586, r.o. 3.10; Rb. Gelderland 8 februari 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:1167, r.o. 4.9.

⁸ Rb. Midden-Nederland 7 september 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:4292, r.o. 2.9; Rb. Gelderland 30 maart 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:1810, r.o. 4.6; Rb. Rotterdam 19 november 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:8363, r.o. 4.7.

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Samenvatting	2
Hoofdstuk 1: Inleiding	6
1.1 Probleemanalyse	6
1.2 Doelstelling.....	8
1.3 Centrale vraag	9
1.4 Deelvragen	9
1.5 Methoden van onderzoek	9
1.5.1 Onderzoeksmethode per deelvraag	9
1.5.2 Verzamelen van jurisprudentie	13
Hoofdstuk 2: Onrechtmatige hinder volgens wet- en regelgeving	14
2.1 Inleiding.....	14
2.2 Onrechtmatige daad ex art. 6:162 BW	14
2.2.1 Onrechtmatigheid	15
2.2.2 De toerekening aan de dader	17
2.2.3 De schade	19
2.2.4 De causaliteit	19
2.2.5 Het relativiteitsbeginsel.....	20
2.2.6 Tussenconclusie.....	20
2.3 Het burennrecht	21
2.3.1 Het karakter van het burennrecht	21
2.3.2 Onrechtmatige hinder	22
2.3.3 Onrechtmatige geluidshinder.....	24
2.3.4 Onrechtmatige hinder betreffende het onthouden van licht	25
2.3.5 Publiekrecht versus civielrecht	26
2.4 Conclusie	27
Hoofdstuk 3: Resultaten	29
3.1 Inleiding.....	29
3.2 Partijen	31
3.3 Onrechtmatige geluidshinder.....	31
3.3.1 Analyse	32
3.4 Onrechtmatige hinder betreffende het onthouden van licht	40
3.4.1 Analyse	40
Hoofdstuk 4: Conclusies	45
Hoofdstuk 5: Aanbevelingen	47

Bronnenlijst	48
Bijlage I <i>Uitspraken geluidshinder</i>	52
Bijlage II <i>Uitspraken hinder betreffende het onthouden van licht</i>	60
Bijlage III <i>Beslisbomen</i>	68

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Probleemanalyse

De verstedelijking in Nederland groeit met een aanzienlijk tempo. Ook neemt de bevolkingsdichtheid in dit land alsmaar toe. In de periode 1990 tot 2015 is de bevolking met ruwweg 13,5 procent gegroeid van 14,9 tot 16,9 miljoen inwoners. Dit betreft een groei van circa een half procent per jaar.⁹ De Nederlandse bevolking telt thans inmiddels bijna 17,3 miljoen inwoners.¹⁰ Tezelfdertijd brengt de hoge bevolkingsdichtheid problemen met zich. Diverse mensen zitten dicht op elkaar in de ruimte en kunnen daardoor in veel gevallen hinder van elkaar ondervinden. Bijna de helft van deze inwoners (49 procent) van de 70 000+ gemeenten ervaart in 2016 veel buurtoverlast; vooral in de vier grootste steden (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht) wordt veel overlast ervaren, aldus het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).¹¹

De Stichting Achmea Rechtsbijstand (SAR) heeft in het jaar 2018 meer hulpvragen ten aanzien van burenp Problemen ontvangen (resp. 3955 in 2018 en 3725 in 2017). De onderwerpen die het meest voorkomen zijn beplanting, gevolgd door hinder en erfdienstbaarheden¹². Ook bij mijn opdrachtgever c.q. ARAG Rechtsbijstand (hierna: ARAG) worden veel zaken met betrekking tot deze onderwerpen behandeld.

ARAG is een rechtsbijstandsverzekeraar die juridische hulp biedt aan haar verzekerden. Nadat een verzekerde een juridisch geschil bij ARAG meldt, wordt de zaak bij het Servicecenter van ARAG verwerkt. Het Servicecenter beoordeelt vervolgens of de zaak voldoet aan de vereiste polisvoorwaarden, om de zaak verder te kunnen behandelen. Indien een zaak behandeld wordt, dan wordt de zaak ondergebracht op een specifieke afdeling (cluster) waar een gespecialiseerde jurist de zaak verder zal behandelen. In het cluster burenp recht ziet ARAG veel privaatrechtelijke geschillen met betrekking tot geluidshinder alsook het onthouden van licht aangemeld worden.

Een voorbeeld uit de rechtspraktijk betreffende geluidshinder is relatief snel te benoemen. Men kan hierbij denken aan hinder ten aanzien van blaffende honden¹³, een kraaiende haan¹⁴ of simpelweg harde muziek en luid sprekende mensen.¹⁵ Kortom, geluidshinder is in alle vormen

⁹ Zie NiDi, *Vergelijking van regionale demografische trends: een nieuwe typologie van gemeenten in Nederland*, te raadplegen op: www.nidi.nl/nl/publications/webart/nidi-webart-2017-01.

¹⁰ Zie CBS, *Bevolkingsteller*, te raadplegen op: www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/bevolkingsteller.

¹¹ Zie CBS, *Veiligheidsmonitor 2016*, te raadplegen op: www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2017/09/veiligheidsmonitor-2016.

¹² Zie SAR, *Vraag om juridische hulp nog steeds hoog*, te raadplegen op: <https://www.achmearechtsbijstand.nl/actueel/Paginas/vraag-om-juridische-hulp-nog-steeds-hoog.aspx>.

¹³ Rb. Alkmaar 22 oktober 2009, ECLI:NL:RBALK:2009:BL1065.

¹⁴ Rb. Midden-Nederland 21 februari 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:607.

¹⁵ Rb. Midden-Nederland 7 september 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:4292.

en maten aanwezig in het burendrecht. Om een voorbeeld te geven uit de praktijk van ARAG met betrekking tot geluidshinder, zal ik hieronder (kort) een thans nog lopend geschil bespreken die door een collega wordt behandeld.

Op 20 augustus 2016 zijn nieuwe burenen naast cliënte komen wonen. Deze burenen huren de naastgelegen woning van een verhuurder. Cliënte ervaarde vervolgens veel geluidsoverlast, doordat de burenen in de nachtelijke uren gebruikmaken van hun wasautomaat en droger. Deze automaten staan vrijwel naast cliënte haar slaapkamer, aangezien tussen de muren slechts een dunne scheidingwand staat. Door alle geluiden wordt cliënte 'beroofd' van haar slaap en gaat een en ander verder ten koste van haar gezondheid, aldus cliënte. Cliënte heeft de eigenaar c.q. verhuurder al aangesproken op het probleem, maar de eigenaar wuift het weg alsof cliënte niet de waarheid spreekt.

Om een duidelijk beeld te scheppen heeft mijn collega ter beoordeling van de zaak de volgende vragen gesteld:

- Wat is de aard van de hinder?
- Hoe ernstig is de hinder?
- Ondervinden anderen ook hinder?
- Hoe lang (=frequentie) duurt de hinder?
- Waaruit bestaat de toegebrachte schade?
- Onder welke omstandigheden vindt de hinder plaats?
- Welk gewicht moet worden toegekend aan de belangen van de hinder veroorzakende partij?
- Wat zijn de mogelijkheden, gelet op de daaraan verbonden kosten, om schade te voorkomen en is er bereidheid om maatregelen ter voorkoming van schade te nemen?
- Waaruit bestaan de plaatselijke omstandigheden?
- Op welk tijdstip vond de hinder plaats?
- Is de klager voor of na de hinder veroorzakende activiteit komen wonen?

Thans staat de vraag centraal in hoeverre (onrechtmatige) hinder wordt veroorzaakt. Hiervoor is de jurist voornemens een aantal geluidsmetingen te doen, waarnaar (indien het niet minnelijk opgelost kan worden) mogelijk een stap naar de rechtbank onontkoombaar is.

Ten behoeve van de efficiënte behandeling van zaken met betrekking tot onrechtmatige hinder van particulieren, zal mijn onderzoek zich specifiek richten op onrechtmatige hinder in de zin van art. 5:37 BW en niet het publiekrechtelijk aspect van hinder. Artikel 5:37 BW bepaalt dat de eigenaar van een erf niet in een mate of op een wijze die volgens artikel 6:162 BW onrechtmatig is, aan eigenaars van andere erven hinder mag toebrengen. Of het veroorzaken van hinder onrechtmatig is, is volgens vaste rechtspraak afhankelijk van de aard, de ernst en de duur van de hinder en de daardoor veroorzaakte schade in verband met de verdere omstandigheden van het geval, waaronder de plaatselijke omstandigheden.¹⁶ In het arrest van de Hoge Raad d.d. 16 juni 2017¹⁷ wordt hiernaar nog steeds verwezen. Daarbij is het beschikken over of juist het ontbreken van een publiekrechtelijk vereiste vergunning niet bepalend voor het antwoord op de vraag of jegens een bepaalde derde sprake is geweest van onrechtmatige hinder.¹⁸ Thans is – kort gezegd – vooralsnog niet direct te bepalen of sprake is van onrechtmatige hinder.

1.2 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is de juristen van het cluster burendrecht van ARAG voorzien van een overzichtelijk rapport ten aanzien van de diverse feiten en omstandigheden waarin de rechter oordeelt, of al dan niet sprake is van onrechtmatige hinder ex art. 5:37 jo. art. 6:162 BW aangaande het onthouden van licht alsook geluidshinder. Tevens zal ik de juristen van het cluster burendrecht een inzicht geven over de mogelijkheden die de relevante wet- en regelgeving alsook de jurisprudentie te bieden heeft omtrent de verschillende argumenten die door partijen aangevoerd kunnen worden, om onrechtmatige hinder – zoals hierboven is beschreven – vast te stellen.

Hierbij onderzoek ik onder meer welke rechtsgronden een jurist kan aanvoeren om ervoor te zorgen dat een cliënt een geslaagd beroep kan doen op onrechtmatige hinder. Eveneens zal ik de juristen een inzicht geven hoe zij een cliënt kunnen verdedigen, indien een andere partij stelt dat sprake is van onrechtmatige hinder. Het beroepsproduct zal een beslisboom bevatten, waarin de juristen en met name de cliënten van ARAG de haalbaarheid van de zaak kunnen inschatten.

In §1.1 heb ik reeds aangegeven, dat het simpelweg raadplegen van de wet c.q. respectievelijk art. 5:37 BW jo. art. 6:162 BW geen uitsluitsel biedt over de vraag of sprake is van onrechtmatige hinder. Het is derhalve noodzakelijk (recente) jurisprudentie te raadplegen, om vervolgens vast te kunnen stellen in welke gevallen en onder welke omstandigheden sprake is van onrechtmatige geluidshinder en het onthouden van licht. De gerechtelijke uitspraken zijn

¹⁶ HR 3 mei 1991, ECLI:NL:HR:1991:ZC0235 (*overwaaiende onkruidzaden*), r.o. 3.2.

¹⁷ HR 16 juni 2017, ECLI:NL:HR: 2017:1106, r.o. 3.3.2.

¹⁸ HR 21 oktober 2005, ECLI:NL:HR:2005:AT8823, r.o. 3.5.1.

aldus van essentieel belang, om de validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek te kunnen garanderen.

1.3 Centrale vraag

Wat kan ARAG haar cliënten adviseren met betrekking tot onrechtmatige hinder ex art 5:37 jo. art. 6:162 BW in het kader van geluidshinder alsook de hinder met betrekking tot het onthouden van licht blijkens wet- en regelgeving en jurisprudentieonderzoek?

1.4 Deelvragen

1. Wanneer is sprake van een onrechtmatige daad blijkens wet- en regelgeving?
2. Wat is onrechtmatige hinder blijkens wet- en regelgeving?
3. Welke feiten en omstandigheden zijn op basis van jurisprudentieonderzoek doorslaggevend, om te spreken van onrechtmatige hinder in het kader van geluidshinder?
4. Welke feiten en omstandigheden zijn op basis van jurisprudentieonderzoek doorslaggevend, om te spreken van onrechtmatige hinder in het kader van het onthouden van licht?

1.5 Methoden van onderzoek

Er zijn verschillende onderzoeksmethodes die toegepast kunnen worden voor het beantwoorden van de deelvragen. Voor elke deelvraag heb ik een methode gekozen die het meest geschikt is, om tot een antwoord te komen. Allereerst zal ik de verschillende onderzoeksmethodes benoemen. Vervolgens pas ik de (relevante) methodes toe op de deelvragen. De verschillende onderzoeksmethodes zijn:

- Literatuuronderzoek;
- Wetsanalyse;
- Dossieronderzoek;
- Jurisprudentieonderzoek;
- Interviewen;

1.5.1 Onderzoeksmethode per deelvraag

Wanneer is sprake van een onrechtmatige daad blijkens wet- en regelgeving?

Bij de uitleg van de betekenis van de diverse vormen van hinder, kan worden verwezen naar de opsomming van voorbeelden als bedoeld in art. 5:37 BW. Wanneer deze vormen van hinder onrechtmatig zijn, zal allereerst moeten worden gekeken naar art. 6:162 BW. Immers, artikel 5:37 BW bepaalt dat de eigenaar van een erf niet in een mate of op een wijze die

volgens artikel 6:162 BW onrechtmatig is, aan eigenaars van andere erven hinder mag toebrengen.

De vraag wanneer sprake is van een onrechtmatige daad ex art. 6:162 BW heb ik beantwoord door het verrichten van literatuuronderzoek en uiteraard door de wet te analyseren. Hiervoor heb ik de vijf vereisten, voor een geslaagd beroep op de onrechtmatige daad, individueel uitgewerkt middels het bestuderen van de wet, om vervolgens door middel van het raadplegen van diverse vakliteratuur tot een eenduidig antwoord te komen.

Wat is onrechtmatige hinder blijkens wet- en regelgeving?

Deze vraag heb ik beantwoord door het begrip “onrechtmatige hinder” te definiëren aan de hand van wetsanalyse en literatuuronderzoek. Ik heb voor het definiëren van het begrip diverse vakliteratuur alsook arresten van de Hoge Raad geraadpleegd, waardoor ik de terminologie beter in kaart heb gebracht. Voorts heb ik middels literatuuronderzoek een inzicht gegeven wanneer sprake is van onrechtmatige hinder. De vakliteratuur die ik hiervoor voornamelijk heb bestudeerd heeft alsmaar betrekking op het burennrecht, hetgeen geregeld is in boek 5 van het Burgerlijk Wetboek. De reden waarom ik voor deze methode heb gekozen, heeft te maken met de betrouwbaarheid. Ik maak immers met deze methode voortdurend gebruik van betrouwbare bronnen, hetwelk is geschreven door diverse ervaringsdeskundigen op het gebied van het burennrecht. Bovendien heb ik door middel van het bestuderen van verschillende vakliteratuur een beter inzicht gegeven omtrent het begrip “onrechtmatige hinder”, hetwelk in mijn latere deelvragen is toegepast.

Welke feiten en omstandigheden zijn op basis van jurisprudentieonderzoek doorslaggevend, om te spreken van onrechtmatige hinder in het kader van geluidshinder?

Deze vraag heb ik beantwoord door het verrichten van jurisprudentieonderzoek, waarbij ik mij heb gericht op uitspraken van rechtbanken alsook gerechtshoven. Om de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek te behouden, is het noodzakelijk (recente) jurisprudentie te raadplegen, om vervolgens vast te kunnen stellen in welke gevallen en onder welke omstandigheden sprake is van onrechtmatige geluidshinder. Het verrichten van jurisprudentieonderzoek vormt een aanknopingspunt voor de rechtspraak in toekomstige soortgelijke geschillen. Onder meer de juristen van ARAG kunnen vervolgens middels deze uitspraken hun cliënten voorzien van een gemotiveerd advies omtrent een (burennrechtelijk) geschil. De gerechtelijke uitspraken zijn aldus van wezenlijk belang, om de validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek te kunnen garanderen.

Om het onderzoek valide te houden, is een concreet aantal van 19 uitspraken onderzocht aangaande of er wel/geen sprake is van onrechtmatige geluidshinder.

De situatie waarin wel of geen sprake is van onrechtmatige geluidshinder heb ik aan de hand van een tabel, hetwelk mijn onderzoek vormgeeft, uitgewerkt. Dit tabel heb ik vervolgens voorzien van diverse uitspraken/arresten. Deze uitspraken/arresten zijn voorts met elkaar vergeleken, waardoor ik ARAG en haar cliënten uiteindelijk in mijn conclusie en aanbevelingen een advies heb gegeven ten aanzien van het vraagstuk omtrent wanneer sprake is van onrechtmatige geluidshinder.

De rechtspraak is geanalyseerd aan de hand van topics, die voorts zijn opgenomen in de hieronder genoemde topiclijst. De topics zijn geformuleerd aan de hand van de meest voorkomende overwegingen die de rechter betreft in haar oordeel om onrechtmatige hinder betreffende geluidshinder vast te stellen. Daarnaast zijn de uitspraken ten behoeve van een duidelijk en overzichtelijk rapport in een viertal categorieën uitgewerkt, te weten: muziekgeluid, stem/van mensen afkomstige geluiden, geluid van (ver)bouwwerkzaamheden alsook bedrijfswerkzaamheden en tot slot dierengeluiden.

De uitspraken ten aanzien van geluidshinder zijn geanalyseerd op basis van de volgende topics:

- Wat is het geschil?
- Wat is de aard/soort hinder?
- Wat is de aanvang van de hinder
- Is een geluidsmeting gedaan?
- Wat is de ernst van de hinder?
- Wat is de duur van de hinder?
- Wat is de schade?
- Zijn geluid reducerende maatregelen getroffen?
- Wat zijn de verdere omstandigheden van het geval (bijzonderheden)?
- Wat is het oordeel van de rechter?

Welke feiten en omstandigheden zijn op basis van jurisprudentieonderzoek doorslaggevend, om te spreken van onrechtmatige hinder in het kader van het onthouden van licht?

Deze vraag heb ik – evenals de hiervoor genoemde vraag – beantwoord door het verrichten van jurisprudentieonderzoek, waarbij ik mij heb gericht op uitspraken van rechtbanken alsook gerechtshoven. Om de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek te behouden, is het noodzakelijk (recente) jurisprudentie te raadplegen, om vervolgens vast te kunnen stellen in welke gevallen en onder welke omstandigheden sprake is van onrechtmatige hinder met betrekking tot het onthouden van licht. Het verrichten van jurisprudentieonderzoek vormt een

aanknopingspunt voor de rechtspraak in toekomstige soortgelijke geschillen. Onder meer de juristen van ARAG kunnen vervolgens middels deze uitspraken hun cliënten voorzien van een gemotiveerd advies omtrent een (burenrechtelijk) geschil. De gerechtelijke uitspraken zijn aldus van wezenlijk belang, om de validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek te kunnen garanderen.

Om het onderzoek valide te houden, is een concreet aantal van 17 uitspraken onderzocht aangaande of wel/geen sprake is van onrechtmatige hinder ten aanzien van het ontnemen van licht.

De situatie waarin wel of geen sprake is van onrechtmatige hinder met betrekking tot het onthouden van licht heb ik aan de hand van een tabel, hetwelk mijn onderzoek vormgeeft, uitgewerkt. Dit tabel heb ik vervolgens voorzien van diverse uitspraken/arresten. Deze uitspraken/arresten heb ik hierna met elkaar vergeleken, waardoor ik ARAG en haar cliënten uiteindelijk heb kunnen adviseren met betrekking tot het vraagstuk omtrent wanneer sprake is van onrechtmatige hinder in het kader van het onthouden van licht.

De rechtspraak is geanalyseerd aan de hand van topics, die voorts zijn opgenomen in de hieronder genoemde topiclijst. De topics zijn geformuleerd aan de hand van de meest voorkomende overwegingen die de rechter betreft in haar oordeel om onrechtmatige hinder betreffende vast te stellen.

De uitspraken ten aanzien van het onthouden van licht zijn geanalyseerd op basis van de volgende topics:

- Wat is het geschil?
- Wat is de aard/soort hinder?
- Wat is de aanvang van de hinder
- Heeft de eigenaar van het hinder-veroorzakende object een (publiekrechtelijke) vergunning?
- Wat is de ernst van de hinder?
- Wat is de duur van de hinder?
- Wat is de schade?
- Zijn schade reducerende maatregelen getroffen?
- Wat zijn de verdere omstandigheden van het geval (bijzonderheden)?
- Wat is het oordeel van de rechter?

1.5.2 Verzamelen van jurisprudentie

Het verzamelen van jurisprudentie is onder meer gedaan middels de zoekmachines van www.legalintelligence.com alsook www.navigator.nl. De gevonden uitspraken zijn gevonden door diverse zoektermen te gebruiken alsook deze met elkaar te combineren. Dit betreffen respectievelijk de zoektermen: “hinder”, “burenrecht”, “art. 5:37 BW”, “geluidsoverlast”, “geluid”, “onthouden van licht”, “licht”, “onrechtmatig”.

In het begin is het zoeken van jurisprudentie ietwat lastig geweest. Immers, indien ik alleen de zoekterm: “art. 5:37 BW” invoer, dan krijg ik 1369 resultaten op navigator en 551 resultaten op legalintelligence. Hierin kwamen onder meer bestuursrechtelijke alsook huurgeschillen geschillen naar voren. Deze niet relevante geschillen heb ik vervolgens door middel van filters achterwegen gelaten. Verder heb ik de uitspraken die (mijns inziens) niet voldoende het criterium van de Hoge Raad uitwerkte niet in mijn jurisprudentielijst weergegeven. Ten slotte heb ik de meest recente uitspraken in mijn onderzoeksrapport weergegeven, zodat de juristen in het cluster burennrecht beschikken over de meest relevante jurisprudentie.

De geraadpleegde websites geven (met behulp van filters) over het algemeen een duidelijk en overzichtelijke weergave, waardoor ik de reeds besproken geraadpleegde jurisprudentie heb gevonden. Voorts heb ik zowel uitspraken van de rechtbank alsook enkele arresten van de gerechtshoven onderzocht, waardoor de validiteit van mijn onderzoek is gewaarborgd.

Hoofdstuk 2: Onrechtmatige hinder volgens wet- en regelgeving

2.1 Inleiding

De relaties van buren onderling kunnen worden bekeken vanuit diverse perspectieven. De interactie tussen buren kunnen bijvoorbeeld uiteenlopen tot juist veel of weinig contact met elkaar. Dan is het de vraag wat men onder 'contact' verstaat. Indien de buren enkel elkaar kort in de ogen kijken, om vervolgens diezelfde persoon welbewust te negeren, is er dan wel of geen sprake van 'contact'? Eveneens kan gekeken worden naar de relatie tussen deze buren. Gaan zij goed met elkaar om of bestaat onvrede tussen beide partijen? Bij de beoordeling hiervan, zal worden gekeken naar een bepaald moreel perspectief.¹⁹

In dit onderzoeksrapport staat echter alleen de relatie tussen buren onderling alsook de relatie tussen andere partijen (natuurlijke persoon versus rechtspersoon) met betrekking tot onrechtmatige hinder ex art. 5:37 BW centraal. De relaties tussen partijen die in dit rapport worden behandeld, zullen hoofdzakelijk vanuit een juridisch gezichtspunt worden beschouwd. Bij de uitleg van de betekenis van de diverse vormen van hinder, kan worden verwezen naar de opsomming van voorbeelden als bedoeld in artikel 5:37 BW. De vraag of deze vormen van hinder onrechtmatig zijn, dient in samenhang met art. 6:162 BW te worden beoordeeld. Immers, artikel 5:37 BW bepaalt dat de eigenaar van een erf niet in een mate of op een wijze die volgens artikel 6:162 BW onrechtmatig is, aan eigenaars van andere erven hinder mag toebrengen.

Het leerstuk omtrent de onrechtmatige daad en de daarbij behorende vereisten zal ik bespreken in § 2.2. Voorts zal ik aandacht besteden aan het onderwerp 'onrechtmatige hinder' in de zin van art. 5:37 BW (§ 2.3).

2.2 Onrechtmatige daad ex art. 6:162 BW

Indien schade van een (rechts)persoon ontstaat uit een handeling van een ander en deze handeling kan worden beschouwd als onrechtmatig en als oorzaak van de schade, dan is die ander voor de ontstane schade aansprakelijk mits de handeling aan de persoon kan worden toegerekend.²⁰

De aanwezigheid van een rechtvaardigheidsgrond kan echter aan de gedraging haar onrechtmatige karakter ontnemen (art. 6:162 lid 2 slot BW). Hartkamp en Sieburgh spreken onder meer over viertal rechtvaardigheidsgronden, te weten noodweer, overmacht, wettelijk

¹⁹ Bruggink 2009, p. 13.

²⁰ Nieuwenhuis 2015, p. 89.

voorschrift en ambtelijk bevel.²¹ Nu het voor dit onderzoek niet relevant is, om elke grond specifiek te behandelen zal hier verder geen aandacht aan worden besteed.

Art. 6:162 lid 1 BW vermeldt het volgende:

‘Hij die jegens een ander een onrechtmatige daad pleegt, welke hem kan worden toegerekend, is verplicht de schade die de ander dientengevolge lijdt, te vergoeden.’

In de hieronder weergegeven (sub)paragrafen zal ik de vereisten om te spreken van een onrechtmatige daad bespreken. Paragraaf 2.2 zal tot slot met een (korte) conclusie worden afgesloten.

2.2.1 Onrechtmatigheid

De vraag wanneer sprake is van een handeling die als onrechtmatig kan worden gekwalificeerd, wordt beantwoord door het tweede lid van art. 6:162 BW. Hierin worden en drielid criteria beschreven, hetwelk weergeeft wanneer iets wordt gezien als onrechtmatig, te weten: (1) een inbreuk op een recht, (2) een doen of nalaten in strijd met een wettelijke plicht of (3) met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijke verkeer betaamt. Hieronder zal ik de hiervoor genoemde criteria overzichtelijk uiteenzetten.

2.2.1.1 Inbreuk op een recht

Met een inbreuk op een recht overeenkomstig art. 6:162 lid 2 BW wordt bedoeld een inbreuk op andermans subjectief recht. Hartkamp en Sieburgh beschrijven het subjectieve recht als *‘een van die begrippen die ontglippen aan een nauwkeurige definitie’*.²² Verder zijn zij tot de conclusie gekomen, dat de belangrijkste subjectieve rechten die door de jurisprudentie worden erkend, de persoonlijkheidsrechten en de vermogensrechten zijn.²³ Wat betreft de persoonlijkheidsrechten kan men denken aan het recht op lichamelijke integriteit, vrijheid, eer en goede naam alsook op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.²⁴ Wat betreft de vermogensrechten zijn voornamelijk de rechten op goederen en andere absolute rechten van belang.²⁶

In het burennrecht alsook in dit onderzoek zal voornamelijk sprake zijn van een inbreuk op iemands zijn/haar eigendomsrecht en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

²¹ Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-IV 2015/88.

²² Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-IV 2015/46.

²³ Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-IV 2015/46.

²⁴ HR 9 januari 1987, ECLI:NL:PHR:1987:AG5500 (*Edamse bijstandsvrouw*).

²⁵ Nieuwenhuis 2015, p. 92.

²⁶ Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-IV 2015/46.

Nieuwenhuis geeft voor een inbreuk op een recht omtrent onrechtmatige hinder een duidelijk voorbeeld, te weten: *'Handelingen waardoor het gebruik dat de rechthebbende een zaak heeft, vermindert, zonder dat sprake is van beschadiging (hinder, art. 5:37 BW).'*²⁷

2.2.1.2 Strijd met een wettelijke plicht

Iemand die handelt in strijd met een wettelijke plicht, handelt in strijd met een wettelijk verbod of verbod, aldus Hartkamp en Sieburgh. Men kan hierbij denken aan een wet in formele zin, maar ook aan elk algemeen verbindende regeling. Hieruit blijkt dat eveneens gedragingen in strijd met verordeningen, afkomstig van lagere publiekrechtelijke lichamen, een schending van een wettelijke plicht vormen.²⁸

2.2.1.3 Strijd met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijke verkeer betaamt

Zoals is beschreven in paragraaf 2.2.1 wordt een gedraging in strijd met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijke verkeer betaamt aangemerkt als een onrechtmatige daad.

Ter voorkoming van aansprakelijkheid kan men niet simpelweg volstaan met het naleven van de wettelijke verplichtingen/gedragsregels. Door in strijd te handelen met de ongeschreven regels of deze nalaten kan men immers ook onrechtmatig handelen. Nieuwenhuis spreekt in dit kader over twee groepen door de rechter geformuleerde betamelijkheidsregels:

- I. Regels waarbij men niet een ander bloot mag stellen aan potentiële gevaren waarop deze persoon niet bedacht hoeft te zijn. De Hoge Raad heeft in het Kelderluik-arrest²⁹ een viertal factoren ten grondslag gelegd, waar naar gekeken dient te worden om te kunnen stellen of (bij gevaarstelling) sprake is van een onrechtmatige daad in de zin van art. 6:152 BW:
 - i. de mate van waarschijnlijkheid waarmee de niet-inachtneming van de vereiste oplettendheid en voorzichtigheid kan worden verwacht;
 - ii. de grote van de kans dat daaruit ongevallen ontstaan;
 - iii. de ernst die de gevolgen daarvan kunnen hebben;
 - iv. de mate van bezwaarlijkheid van te nemen veiligheidsmaatregelen ter voorkoming van het ongeval.
- II. Daarnaast spreekt Nieuwenhuis over regels die verbieden, bij de behartiging van eigen belangen, de belangen van anderen in ernstige mate te schade.³⁰ Men kan met het oog

²⁷ Nieuwenhuis 2015, p. 93-94.

²⁸ Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-IV 2015/44.

²⁹ HR 5 november 1965, ECLI:NL:PHR:1965:AB7079 (Kelderluik).

³⁰ Nieuwenhuis 2015, p. 95.

op onrechtmatige hinder bijvoorbeeld denken aan een situatie waarin een buurman/buurvrouw een (grote) boom in de tuin plaatst, die vervolgens 80% van het zonlicht van het naburige erf ontnemt.

2.2.2 De toerekening aan de dader

Een voorwaarde om te voldoen aan de criteria van de onrechtmatige daad, is dat de onrechtmatig gebleken daad aan de dader kan worden toegerekend. Hieronder zal ik uiteenzetten wat men onder 'toerekening' kan verstaan.

Art. 6:162 lid 3 BW benoemt een drietal gronden voor toerekening, te weten: schuld, wet en verkeersopvattingen. Deze gronden staan naast elkaar en is voor de toerekenbaarheid voldoende dat aan één van deze drie vereisten is voldaan.

2.2.2.1 Schuld

2.2.2.1a Schuld in subjectieve zin

De eerste grond die art. 6:162 lid 3 BW benoemt, is de 'schuld'. In de literatuur wordt veelal gesproken over schuld in subjectieve en objectieve zin.³¹

De schuld in subjectieve zin ziet op de verwijtbaarheid van de expliciete dader van de onrechtmatige gebeurtenis. Voor de vereiste van subjectieve schuld is niet noodzakelijk dat de dader berispelijk handelt, waardoor niet wordt gekeken naar de innerlijke gesteldheid van de dader.³²

2.2.2.1b Schuld in objectieve zin

Volgens het objectieve schuldvereiste kan aan de dader een verwijt gemaakt worden, als hij gezien zijn persoonlijke kenmerken met betrekking tot zijn kunde, capaciteiten, ervaring en kennis anders had kunnen en moeten handelen.³³

Indien een met de dader vergelijkbaar persoon, bij de benodigde oplettendheid en de daarbij horende voorzichtigheid, de schadeveroorzakende gebeurtenis had kunnen voorzien en kunnen voorkomen, dan mag schuld worden aangenomen. Verheij spreekt over een kenbaarheid en vermijdbaarheid van een bepaald risico.³⁴ Dit zal bijvoorbeeld met name het geval kunnen zijn als een aannemer (of ander vakkundig persoon) 'letsel' dan wel zaakschade toebrengt aan een ander. In dat geval zal worden gekeken of de desbetreffende

³¹ Zie bijvoorbeeld Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-IV 2015/106; Jansen, GS Onrechtmatige daad, aant. 9.1.4.1 en Mon. Privaatrecht Onrechtmatige daad (Albert Verheij) 2019, p. 60.

³² Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-IV 2015/106.

³³ Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-IV 2015/106.

³⁴ Mon. Privaatrecht Onrechtmatige daad (Albert Verheij) 2019, p. 60.

aannemer als bekwame aannemer heeft gehandeld. Indien dit niet het geval is, dan is voldaan aan het vereiste van schuld en kan het op die grond worden toegerekend.

Verheij meent ook dat het mogelijk is een zuiver objectief criterium aan te leggen door 'de normale mens' te vergelijken. De rechter vergelijkt in dergelijke gevallen mensen met fictieve figuren. 'De normale mens' bestaat immers net zomin als 'de normale aannemer'.

Toerekening betekent dus (kort gezegd) een normatief c.q. maatgevend oordeel en is niet begrensd tot een feitelijk onderzoek naar wat bijvoorbeeld in een bepaalde branche als normaal gezien mag worden. Dit zal uiteindelijk beoordeeld worden aan de hand van de omstandigheden van het geval waarbij de kennis en kunde, die van de veroorzaker mag worden verwacht van belang zijn.³⁵

2.2.2.2 Wet

Een andere grond van de toerekenbaarheid is een oorzaak die krachtens de wet voor rekening van de dader komt overeenkomstig art. 6:162 lid 3 BW.

Een voorbeeld van toerekening krachtens de wet is de toerekening ondanks een geestelijke of lichamelijke tekortkoming in de zin van art. 6:165 BW. Dit artikel bepaald dat een omstandigheid als een doen te beschouwen gedraging van een persoon van veertien jaar of ouder is verricht onder invloed van een geestelijke of lichamelijke tekortkoming alsnog kan worden toegerekend aan de dader.³⁶ Dit artikel ziet evenwel op incidentele beperkingen als gevolg van (overmatig) alcoholgebruik, plotseling verlies van bewustzijn en bijvoorbeeld het gebruik van medicijnen. Toerekening op grond van de wet ex art. 6:162 lid 3 BW geldt echter niet voor de risicoaansprakelijkheden van afdeling 6.3.2. Dit zijn immers op zichzelf staande gronden, die los staan van hetgeen bepaald in art. 6:162 BW.³⁷

2.2.2.3 Verkeersopvattingen

Art. 6:162 lid 3 BW geeft eveneens de mogelijkheid om een onrechtmatige daad buiten schuld en een oorzaak die krachtens de wet voor rekening van de dader komt, krachtens de in de het verkeer geldende opvattingen aan de dader toe te rekenen.

In de toelichting bij art. 6:162 BW wordt niet aangegeven wat precies moet worden verstaan onder het begrip 'verkeer' en 'verkeersopvattingen' en hoe de verkeersopvatting moet worden vastgesteld.³⁸ Deze uitdrukking zal vervolgens moeten worden uitgelegd naar een verwijzing naar het ongeschreven recht.³⁹

³⁵ Mon. Privaatrecht Onrechtmatige daad (Albert Verheij) 2019, p. 61-62.

³⁶ Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-IV 2015/116.

³⁷ Mon. Privaatrecht Onrechtmatige daad (Albert Verheij) 2019, p. 65.

³⁸ Parl. Gesch. BW Boek 6 1981, p. 604.

³⁹ Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-IV 2015/122.

2.2.3 De schade

Een van de vereisten van de criteria van de onrechtmatige daad in de zin van art. 6:162 BW, is dat sprake moet zijn van schade. Art. 6:95 jo. art 6:96 BW weergeeft wat men onder schade moet verstaan. Art. 6:95 BW spreekt hierbij over vermogensschade alsook ander nadeel.

Schade is met andere woorden een zekere vermindering van iets. Nieuwenhuis spreekt dan ook over een relatief schadebegrip. Het veronderstelt namelijk een vergelijking van twee situaties; aan de ene kant het (nadelige) verschil tussen de situatie, die als gevolg van de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid berust; en aan de andere kant de situatie die er zou zijn als de gebeurtenis niet zou hebben plaatsgevonden. Men kijkt dan naar het verschil tussen de vermogenssituatie van beide toestanden, te weten de situatie vóór en na de tekortkoming c.q. de onrechtmatige daad. Dit verschil wordt als 'schade' aangemerkt.⁴⁰

In het kader van het onderzoek naar onrechtmatige hinder overeenkomstig art. 5:37 BW zou men bij het begrip 'schade' kunnen denken aan gezondheidsproblemen door een bepaalde (stank)overlast ofwel de waardevermindering van woningen door luidruchtige burens ofwel doordat zij bijvoorbeeld, als gevolg van hoge bomen op een naburig erf, 70% minder licht in hun tuin hebben dan de burens.

De schadeveroorzakende gebeurtenis kan men systematisch categoriseren door het maken van een classificatie, waarbij het aan de ene kant een menselijke handeling dan wel een ander feit betreft. Een menselijke handeling kan vervolgens weer ingedeeld worden onder de rechtmatige en de onrechtmatige daad. De onrechtmatige daad kan zowel een eigen daad of juist andermans daad betreffen. Men kan hierbij denken aan de aansprakelijkheid van kinderen in de zin van art. 6:169 BW. Andere feiten kunnen vervolgens worden onderscheiden door schade hetwelk is toegebracht door een (levenloze) zaak, een dier, een (natuur)ramp of simpelweg door een onbekende oorzaak.⁴¹

2.2.4 De causaliteit

Art. 6:162 lid 1 slot BW spreekt over schade als een causaal begrip. Dit blijkt temeer uit de formulering: "*schade die de ander dientengevolge lijdt*". Naast de hierboven geldende vereisten moet sprake zijn van een 'condicio sine qua non-(causaal)verband', om te kunnen spreken van een onrechtmatige daad.

Het condicio sine qua non-verband maakt een verbinding tussen de schadeveroorzakende gedraging en de schade. Mocht geen schade zijn ontstaan als de schadeveroorzakende/

⁴⁰ Nieuwenhuis 2015, p. 122.

⁴¹ Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-IV 2015/23.

onrechtmatige gedraging niet zou hebben plaatsgevonden, dan is sprake van een condicio sine qua non-verband.⁴²

2.2.5 Het relativiteitsbeginsel

Overeenkomstig art. 6:163 BW dient de overtreden norm de strekking c.q. bedoeling te hebben, om deze persoon in zijn belangen te beschermen tegen de schade die hij heeft geleden. Dit wordt ook wel het relativiteitsvereiste genoemd.

Indien iemand een (rechts)norm overtreedt en derhalve onrechtmatig handelt, is deze persoon jegens de benadeelde gehouden de schade ontstaan als gevolg van zijn schadeveroorzakende gedraging te vergoeden, mits de overtreden norm de strekking heeft deze benadeelde in het geschonden belang te beschermen.⁴³

Het relativiteitsvereiste voorkomt onder meer dat de schending van publiekrechtelijke regelgeving eveneens automatisch een civielrechtelijke onrechtmatigheid oplevert. Het relativiteitsvereiste 'bewaakt' dus als het ware de grens tussen het publiek- en privaatrecht. Verheij meent dit logisch te vinden, *'aangezien publiekrechtelijke regelgeving een eigen doel heeft en niet zonder meer beoogt om in geval van schending van een recht op schadevergoeding wegens onrechtmatige daad te doen ontstaan.'*⁴⁴

De scheiding tussen publiek- en privaatrecht komt wat betreft het vergunningsvereiste evenzeer overeen met hetgeen in de probleemanalyse van dit onderzoek is vernoemd. Immers, het beschikken over of juist het ontbreken van een publiekrechtelijk vereiste vergunning is niet bepalend voor het antwoord op de vraag of jegens een bepaalde derde sprake is geweest van onrechtmatige hinder.⁴⁵

2.2.6 Tussenconclusie

Het leerstuk van de onrechtmatige daad is zoals gebleken veelomvattend. Kort gezegd kan de onrechtmatige daad worden omschreven als (1) schade van een (rechts)persoon, die is ontstaan uit een (2) toerekenbare gedraging van een ander en deze gedraging kan worden beschouwd als (3) onrechtmatig en eveneens als (4) oorzaak van de schade. Daarbij moet nog worden voldaan aan (5) het relativiteitsvereiste.⁴⁶

Hiermee wordt een beknopte beschrijving gegeven over het veelvoorkomend verbintenissenrechtelijk begrip: de onrechtmatige daad. Volledigheidshalve verwijs ik, voor een uitgebreide omschrijving, naar hetgeen in de vorige paragrafen is besproken.

⁴² Mon. Privaatrecht Onrechtmatige daad (Albert Verheij) 2019, p. 34.

⁴³ Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-IV 2015/129.

⁴⁴ Mon. Privaatrecht Onrechtmatige daad (Albert Verheij) 2019, p. 33.

⁴⁵ HR 21 oktober 2005, ECLI:NL:HR:2005:AT8823, r.o. 3.5.1.

⁴⁶ Zie paragraaf 2.2.5.

2.3 Het burenenrecht

In de hieronder weergegeven (sub)paragrafen zal ik de vereisten om te spreken van een onrechtmatige hinder in de zin van art. 5:37 BW bespreken. De onderwerpen die onder meer aan de orde komen zijn: onrechtmatige hinder, geluidshinder, onthouden van licht en de onderlinge relatie van het publiekrecht en het civielrecht.

2.3.1 Het karakter van het burenenrecht

Het burenenrecht is neergelegd in titel 4 van boek 5 van het Burgerlijk Wetboek. De casuïstische opzet van het burenenrecht is aan de hand van gevallen uit verschillende praktijk gerelateerde situaties hierin uitgewerkt.⁴⁷ Alvorens inhoudelijk het leerstuk onrechtmatige hinder wordt besproken, verdient het de opmerking dat ook sprake kan zijn van onrechtmatige hinder tussen zakelijke partijen onderling en onrechtmatige hinder derhalve niet slechts strekt tot de burger c.q. natuurlijke persoon.⁴⁸

Het burenenrecht geeft een nadere begripsbepaling van het eigendomsrecht. Immers, het burenenrecht gaat over de bevoegdheden en verplichtingen van eigenaars van naburige erven jegens elkaar.⁴⁹ Naast de regels die in titel 5.4 BW staan aangegeven, kunnen in de verhouding tussen burenen andere rechtsregels van toepassing zijn. Dit is onder meer het geval als sprake is van de onrechtmatige daad,⁵⁰ regels van ongeschreven recht, de zwaarwegende maatschappelijke belangen ex art. 6:168 BW dan wel bij misbruik van bevoegdheid in de zin van art. 3:13 BW. Het burenenrecht van titel 5.4 strekt er niet slechts toe, om alle bevoegdheden en verplichtingen van eigenaars van naburige erven exclusief vast te leggen. Dit in tegenstelling tot wat de titel daadwerkelijk impliceert.⁵¹

In beginsel strekken de burenenrechtelijke rechten en verplichtingen zich enkel en alleen tot de eigenaar (van een erf). Echter, de aard en de inhoud van de rechten en verplichtingen van een niet-eigenaar die met de eigenaar een rechtsverhouding heeft, waardoor hij bevoegd is tot gebruik van het erf, kan in samenhang met de aard en strekking van titel 5.4 meebrengen dat deze burenenrechtelijke bepalingen eveneens van toepassing zijn op de gebruiker/niet-eigenaar.⁵² Dit is bijvoorbeeld het geval bij (onrechtmatige) hinder. Naast dat hinder tussen eigenaren van naburige erven voorkomt, bestaat evenzeer de mogelijkheid dat gebruikers/huurders hinder ondervinden. Art. 5:37 BW heeft derhalve niet slechts betrekking

⁴⁷ Bruggink 2009, p. 71.

⁴⁸ Zie Hof Den Haag 23 februari 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:293.

⁴⁹ Bruggink 2009, p. 72.

⁵⁰ Zie paragraaf 2.2.

⁵¹ Mon. BW B-26 (Wibbens- de Jong) 2009, p. 6.

⁵² Mon. BW B-26 (Wibbens- de Jong) 2009, p. 12-13.

op de eigenaren van de naburige erven, maar eveneens op personen die op grond van een andere titel gebruik maken van het goed.⁵³

2.3.2 Onrechtmatige hinder

In paragraaf 2.3.1 is besproken, dat (onrechtmatige) hinder niet per definitie ziet op eigenaars van een perceel, maar ook op niet-eigenaren die een bepaalde rechtsverhouding met de eigenaar heeft teneinde het erf te gebruiken.

Indertijd wanneer het oude Burgerlijk Wetboek nog van toepassing was, werden vraagstukken omtrent hinder benaderd als inbreuk op een recht en met name op het vrije gebruikersrecht van de eigenaar in de zin van art. 625 (oud) BW. Dit kwam voort uit de woorden *'mits men aan de regten van anderen geen hinder toebrengt'* van art. 625 (oud) BW.⁵⁴

Tegenwoordig beroept men zich op art. 5:37 BW in samenhang met de onrechtmatige daad ex art. 6:162 BW. Art. 5:37 BW vermeldt het volgende over onrechtmatige hinder:

'De eigenaar van een erf mag niet in een mate of op een wijze die volgens artikel 162 van Boek 6 onrechtmatig is, aan eigenaars van andere erven hinder toebrengen zoals door het verspreiden van rumoer, trillingen, stank, rook of gassen, door het onthouden van licht of lucht of door het ontnemen van steun.'

2.3.2.1 Beoordeling onrechtmatige hinder volgens de rechtspraktijk

Sedert het jaar 1972 beoordeelt de Hoge Raad of sprake is van onrechtmatige hinder op basis van de ernst van de hinder alsook de omstandigheden waaronder deze plaatsvindt.⁵⁵ Sinds 1991 heeft de Hoge Raad in het Aalscholvers-arrest echter een uitgebreidere maatstaf geïntroduceerd, waarbij de onrechtmatigheid afhangt van:

*'(1) de aard, de (2) ernst en de (3) duur van de hinder en de daardoor toegebrachte (4) schade in verband met de (5) verdere omstandigheden van het geval, waarbij onder meer rekening moet worden gehouden met het gewicht van de belangen die door de hinder toebrengende activiteit worden gediend, en de (6) mogelijkheid, mede gelet op de daaraan verbonden kosten, en de bereidheid om maatregelen ter voorkoming van schade te nemen'*⁵⁶

Wat men onder de betekenis van de *'aard van de hinder'* kan verstaan, is te vinden in de (niet limitatieve) opsomming van de voorbeelden vermeldt in art. 5:37 BW. Het tweede aspect wat volgens de Hoge Raad een rol speelt is *'de ernst van de hinder'*. Hierin wordt een

⁵³ Hielkema 2012, p. 129.

⁵⁴ Mon. BW B-26 (Wibbens- de Jong) 2009, p. 25.

⁵⁵ HR 10 maart 1972, ECLI:NL:PHR:1972:AC1311 (Vermeulen/Lekkerkerker (Vogelplaag)).

⁵⁶ HR 15 februari 1991, ECLI:NL:HR:1991:ZC0150 (Aalscholvers).

zekere tolerantiegrens gehanteerd. Immers, buren onderling behoren een zekere mate van hinder van elkaar te dulden. Simpelweg 'last' ondervinden is niet slechts als enige van belang; er moet daarnaast sprake zijn van een bepaalde mate van 'overlast'. Ten derde wordt gekeken naar de '*duur van de hinder*'. Naarmate de hinder langer duurt, kan het sneller als onrechtmatig worden aangemerkt. Als vierde zal de '*toegebrachte schade*' in ogenschouw worden genomen. Dit aspect ziet op de omvang van de schade. Hoe beperkter de schade, des te minder snel onrechtmatigheid zal worden aangenomen.⁵⁷

Het vijfde aspect ziet op '*de omstandigheden van het geval*'. Dit betreft een veelomvattend onderwerp, waarbij diverse elementen in aanmerking worden genomen. Men kan hierbij denken aan de plaatselijke omstandigheden. Buiten de stedelijke gebieden gelden immers andere normen, dan in een stad. In een vrij recente zaak van de rechtbank Midden-Nederland d.d. 7 september 2018 hadden eisers een woning betrokken met een naastgelegen studentenroeivereniging. Eisers dienen in een dergelijke situatie dan ook rekening mee te houden dat de activiteiten van deze verenigingen onder meer borrels/feesten zou bevatten, waardoor zij geluidsoverlast kunnen ervaren, aldus de rechter.⁵⁸

Als zesde en eveneens laatste element zal '*de mogelijkheid en bereidheid om maatregelen te treffen ter voorkoming van de schade*' in ogenschouw worden genomen. Dit aspect ziet op de veroorzaker van de hinder, waarbij men kijkt of deze persoon voldoende pogingen heeft gedaan om de hinder c.q. overlast te beletten ofwel te begrenzen.⁵⁹

Tot slot dient eveneens te worden gelet op art. 6:168 lid 1 BW⁶⁰, dat stelt:

'De rechter kan een vordering, strekkende tot verbod van een onrechtmatige gedraging, afwijzen op de grond dat deze gedraging op grond van zwaarwegende maatschappelijke belangen behoort te worden geduld. De benadeelde behoudt zijn recht op vergoeding van de schade overeenkomstig de onderhavige titel.'

Opmerkelijk in het Aalscholvers-arrest was, dat – ondanks de vastgestelde onrechtmatige hinder – de hinder dient te worden geduld in verband met de zwaarwegende maatschappelijke belangen. In deze zaak werd de overheid door een viskwekerij aansprakelijk gesteld, omdat de overheid een natuurgebied c.q. het Oostvaardersplassengebied had laten aanleggen hetwelk grenst aan deze viskwekerij. Voorts kwamen (grote) watervogels c.q. aalscholvers in dit natuurgebied, om zich hier te

⁵⁷ Vols, *WPNR* 2016, p. 207-208.

⁵⁸ Rb. Midden-Nederland 7 september 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:4292, r.o. 2.9.

⁵⁹ Vols, *WPNR* 2016, p. 208.

⁶⁰ Vergelijk HR 15 februari 1991, ECLI:NL:HR:1991:ZC0150, m.nt. C.J.H. Brunner (*Aalscholvers*).

nestelen. Helaas voor de eigenaar van de viskwekerij hebben de vissen het moeten ontgelden, aangezien de aalscholvers voornamelijk van vis leven. Het zwaarwegend maatschappelijk belang was in casu de beschermingsstatus van de aalscholvers. De aalscholver behoort immers in een nationaal en internationaal verband tot een beschermde diersoort. Hierdoor behoeft de overheid het inrichten en in stand houden van het natuurgebied niet na te laten. Desondanks had de eigenaar van de viskwekerij recht op een schadevergoeding.⁶¹

2.3.3 Onrechtmatige geluidshinder

Zoals reeds in paragraaf 2.3.2.1 is vermeld, treft men in art. 5:37 BW een niet limitatieve opsomming van voorbeelden hetwelk hinder kan veroorzaken. De gevallen waarin niet de bevoegdheden van (niet-)eigenaars van naburige erven een rol spelen, vallen voor wat betreft art. 5:37 BW buiten beschouwing. Men kan bijvoorbeeld geluidsoverlast ervaren van overvliegende vliegtuigen. Dit heeft echter niets te maken met hinder ten aanzien van (naburige) erven. Deze situaties/geschillen dienen enkel en alleen op basis van het leerstuk van de onrechtmatige daad behandeld te worden.⁶²

Geluidshinder kan worden aangetroffen in verschillende (uiteenlopende) varianten. Men kan bijvoorbeeld hinder ervaren van een kraaiende haan⁶³, windgongen op een naastgelegen perceel⁶⁴, blaffende honden⁶⁵ of simpelweg door het draaien van (harde) muziek.⁶⁶

Ondanks dat er geen geluidsnormen gelden in het burennrecht, wordt – voor de beoordeling of sprake is van onrechtmatige hinder – allicht veelal gekeken naar de bepaalde geluidsfrequentie (decibel) c.q. ernst alsook de duur van het geluid wat (al dan niet onrechtmatig) hinder veroorzaakt. Indien geluid met een (zeer) hoge frequentie wordt geproduceerd, kan men sneller denken dat iets onrechtmatig is. Desalniettemin zijn het niet per definitie hoge/harde geluiden die de doorslag kunnen geven, om te spreken van onrechtmatige hinder. Bij een lage alsook een hoge frequentie van geluid, wordt namelijk niet slechts alleen de ernst maar evenzeer ook de duur waarmee deze geluiden worden geproduceerd in aanmerking genomen.⁶⁷

⁶¹ Vergelijk HR 15 februari 1991, ECLI:NL:HR:1991:ZC0150, m.nt. C.J.H. Brunner (*Aalscholvers*).

⁶² Van Es, *WPNR* 2009, p. 712.

⁶³ Rb. Gelderland 30 maart 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:1810; Rb. Midden-Nederland 21 februari 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:607.

⁶⁴ Rb. Overijssel 13 december 2017, ECLI:NL:RBOVE:2017:4633.

⁶⁵ Rb. Alkmaar 22 oktober 2009, ECLI:NL:RBALK:2009:BL1065.

⁶⁶ Hof 's-Hertogenbosch 11 december 2018, ECLI:NL:GHSHE:2018:5186.

⁶⁷ Rb. Zeeland-West-Brabant 21 september 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:5915.

Geluiden vanaf 80 decibel kunnen schadelijk zijn en geluiden vanaf 120 decibel kunnen zelfs direct gehoorschade veroorzaken.⁶⁸ Om een duidelijk beeld te verschaffen voor wat betreft de sterkte/kracht van het geluid c.q. aantal decibel, is hieronder een tabel weergegeven met praktijkvoorbeelden in samenhang met de bijbehorende aantal decibel. Deze voorbeelden komen voort uit een artikel van de Nederlandse Stichting Geluidshinder⁶⁹ alsook van de website van de Nationale Hoorstichting.⁷⁰

Niveau in decibel (dB)		
Vuurwerk	140	Geweer afvuren
Heavy metal-concert	120	Brandweer met sirene aan
Laag overvliegend vliegtuig	110	Popconcert
Discotheek	105	Kettingzaag
Drilboor	95	Muziek op je koptelefoon
Voorbijrazende trein	90	Drukke kroeg
Een drukke weg met auto's	85	Lawaai op het schoolplein
Pratende mensen	60	Een vaatwasser
Stille slaapkamer	25	Wind door bomen
Gehoorgrens	0	Gemiddeld mens hoort niets

Nu globaal een indicatie is gegeven wat de rechter zowel in ogenschouw zal nemen ter beoordeling of sprake is van onrechtmatige hinder en een korte beschrijving is omschreven wat geluidshinder kan omvatten, zal in hoofdstuk 3 (Resultaten) nadere invulling worden gegeven over dit onderwerp.

2.3.4 Onrechtmatige hinder betreffende het onthouden van licht

Dat het onthouden van licht een rechtsgrond kan opleveren om te kunnen spreken van onrechtmatige hinder is neergelegd in art. 5:37 BW. Meijers heeft in zijn toelichting op Boek 5 het onthouden van licht/lucht en het ontnemen van steun geïntroduceerd. Hierin geldt het criterium dat hinder pas onrechtmatig is, als sprake is van een zekere mate van ernst. Meijers heeft met betrekking tot hetgeen hierboven is besproken de volgende formulering gebruikt:

⁶⁸ Zie De Nationale Hoorstichting, *Wat is te hard?*, te raadplegen op: www.hoorstichting.nl/het-gehoor/gehoorschade/wat-is-te-hard-geluid.

⁶⁹ Zie NSG, *Geluid is te meten, maar geluidshinder niet*, te raadplegen op: www.nsg.nl/nl/geluids_is_te_meten_maar_geluidshinder_niet.

⁷⁰ Zie De Nationale Hoorstichting, *Wat is te hard?*, te raadplegen op: www.hoorstichting.nl/het-gehoor/gehoorschade/wat-is-te-hard-geluid.

*'In beide rubrieken van hinder moet men binnen zekere grenzen het nadeel dulden, dat een ander door het gebruik van eigen zaak veroorzaakt.'*⁷¹⁷²

Anno 2019 is het niet ondenkbaar dat mensen die bijvoorbeeld zonne-energie exploiteren in sneller tempo hinder ervaren, dan mensen die geen zonne-energie opwekken. De risico's die hierbij aanwezig zijn bij een dichtbevolkt land als Nederland, is dat gebouwen dan wel beplanting op een naburig erf schaduw op de zonnepanelen veroorzaakt. Hiermee zal het rendement van de exploitatie van de zonne-energie (aanzienlijk) verminderen.⁷³ Dan blijft de vraag logischerwijs open, wanneer precies sprake kan zijn van onrechtmatige hinder in gevallen van het onthouden van licht op naastgelegen percelen.

In onder meer de uitspraak van de rechtbank Gelderland d.d. 17 april 2013 is duidelijk naar voren gekomen, dat men geen recht heeft op onbeperkte toetreding van zonlicht. In deze zaak ging het (kort gezegd) over twee burens, die onderling een geschil kregen over bomen die zonlicht onthouden van het erf van een van deze burens. In de zomer was ruwweg tweederde van de tuin bedekt met schaduw ten gevolge van deze bomen. Echter, omdat de bomen onder andere het algemeen belang van het leefklimaat dienen, oordeelde de rechter dat geen sprake was van onrechtmatige hinder.⁷⁴

In hoofdstuk 3 c.q. resultaten van dit onderzoek zijn middels een analyseschema diverse individuele geschillen omtrent het onthouden van licht besproken. Korthedshalve verwijs ik voor een concreet en inhoudelijk antwoord inzake onrechtmatige hinder betreffende het onthouden van licht naar dit hoofdstuk.

2.3.5 Publiekrecht versus civielrecht

De Hoge Raad heeft in het vogelplaag-arrest d.d. 10 maart 1972 geoordeeld, dat een vergunning bezitten niet zonder meer betekent dat eigenaren van naburige erven hinder van de vergunninghouder moeten dulden, die zij zonder deze vergunning, niet behoren te dulden.⁷⁵ Dit betekent dat men, ondanks het hebben van een vergunning voor een bepaalde activiteit, nochtans onrechtmatige hinder kan veroorzaken bij een naburig perceel hetwelk voortkomt uit deze activiteit.

In 2005 heeft de Hoge Raad dit arrest nogmaals herhaald, waarbij het beschikken over of juist het ontbreken van een publiekrechtelijk vereiste vergunning niet zonder meer bepalend is voor het antwoord op de vraag of jegens een bepaalde derde sprake is geweest van onrechtmatige hinder. De Hoge Raad stelt hierbij het volgende: *'Het antwoord op de vraag of*

⁷¹ T.M. bij art. 5.1.2, Parl. Gesch. BW Boek 5 1981, p 34.

⁷² Van Es, *WPNR* 2009, p. 711.

⁷³ Nierop, *WPNR* 2013, p 15.

⁷⁴ Rb. Gelderland 17 april 2013, ECLI:NL:RBGEL:2013:CA0027, r.o. 7.12.

⁷⁵ HR 10 maart 1972, ECLI:NL:PHR:1972:AC1311 (*Vermeulen/Lekkerkerker (Vogelplaag)*).

en in hoeverre een door de overheid verstrekte vergunning invloed heeft op de beoordeling van de aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad van degene die overeenkomstig de hem verstrekte vergunning handelt, doch daarbij schade of hinder toebrengt aan derden, hangt af van de aard van de vergunning en het belang dat wordt nagestreefd met de regeling waarop de vergunning berust, zulks in verband met de omstandigheden van het geval'. De rechter zal dus belangen tegen elkaar dienen af te wegen. In beginsel mag een vergunninghouder er volgens de Hoge Raad wel op vertrouwen, dat de vergunning conform de wet door het bevoegde overheidsorgaan is verleend en dat hij gerechtigd is van die vergunning gebruik te maken.⁷⁶

Een beroep op onrechtmatige hinder zal derhalve alleen slagen, indien de 'gedupeerde' aantoont dat de belangen van derden niet zijn meegewogen in het verstrekken van de vergunning. Dit kan het geval zijn als bijvoorbeeld aan de gemeente slechts onvolledige gegevens door de vergunninghouder is verstrekt, waardoor derhalve geen volledige belangenafweging heeft kunnen plaatsvinden.⁷⁷

In de hoofdstukken 3 (Resultaten) en 4 (Conclusies) zal middels praktijkvoorbeelden duidelijk worden, dat het hebben van een vergunning niet zonder meer bepalend is omtrent de vraag of jegens een bepaalde derde sprake is geweest van onrechtmatige hinder.

2.4 Conclusie

In paragraaf 2.2 is het uitgestrekte leerstuk van de onrechtmatige daad besproken, waarbij de beoordeling haar grondslag vindt in een vijftal cumulatieve criteria: (1) de handeling dient onrechtmatig te zijn; (2) toerekenbaar aan de dader; (3) de handeling heeft schade veroorzaakt; (4) er is sprake van een causaal verband en (5) als laatste dient te worden voldaan aan het relativiteitsbeginsel.

Dit leerstuk zal vervolgens in samenhang met de hinderbepaling van art. 5:37 BW dienen te worden gelezen, om te zien of hinder daadwerkelijk onrechtmatig is.⁷⁸ Immers, hinder is niet objectief vast te stellen, omdat ieder individu hinder simpelweg anders ervaart. Voorts zal aan de hand van de richtlijnen, die de Hoge Raad in diverse arresten heeft gegeven, per afzonderlijk geschil worden bepaald of in een dergelijk geval hinder als onrechtmatig kan worden gekwalificeerd. Hiervoor zal de 'lagere' rechtspraak rekening moeten houden met:

'(1) de aard, de (2) ernst en de (3) duur van de hinder en de daardoor toegebrachte (4) schade in verband met de (5) verdere omstandigheden van het geval, waarbij onder meer rekening moet worden gehouden met het gewicht van de belangen die

⁷⁶ HR 21 oktober 2005, ECLI:NL:HR:2005:AT8823, r.o. 3.5.1.

⁷⁷ HR 21 oktober 2005, ECLI:NL:PHR:2005:AT8823, m.nt. C.J.H. van Brunner.

⁷⁸ Zie paragraaf 2.3.

*door de hinder toebrengende activiteit worden gediend, en de (6) mogelijkheid, mede gelet op de daaraan verbonden kosten, en de bereidheid om maatregelen ter voorkoming van schade te nemen.*⁷⁹

Dan is ten slotte de vraag of een publiekrechtelijke vergunning enige invloed kan uitoefenen voor wat betreft het leerstuk van de onrechtmatige hinder behandeld. Hieruit is naar voren gekomen dat in beginsel het hebben van een vergunning niet per definitie een vrijwaring is van de aansprakelijkheid op grond van de onrechtmatige hinder. Dit concretiseert zich vervolgens verder in de rechtspraak, waarover later meer.

⁷⁹ HR 15 februari 1991, ECLI:NL:HR:1991:ZC0150 (*Aalscholvers*).

Hoofdstuk 3: Resultaten

3.1 Inleiding

Het doel van dit onderzoek is de juristen van het cluster burendrecht van ARAG voorzien van een overzichtelijk rapport ten aanzien van de diverse feiten en omstandigheden waarin de rechter oordeelt, of al dan niet sprake is van onrechtmatige hinder aangaande het onthouden van licht alsook geluidshinder in de zin van art. 5:37 jo. art. 6:162 BW. Het is voor de juristen van het cluster burendrecht van belang, om een inzicht te hebben over de diverse argumenten die partijen kunnen aanvoeren, zodat onrechtmatige hinder kan worden vastgesteld.

Om deelvraag 3 te beantwoorden heb ik 16 uitspraken van de rechtbank en 3 arresten van het gerechtshof geanalyseerd. De beantwoording van deelvraag 4 zal beantwoord worden middels het analyseren van 11 uitspraken van de rechtbank en 6 arresten van het gerechtshof. De gerechtelijke uitspraken die ik onderzocht heb, betreffen recente uitspraken die gelijkerwijs de richtlijnen/vereisten van onrechtmatige hinder, die de Hoge Raad⁸⁰ heeft gegeven, duidelijk behandelen.

In het hieronder genoemde onderzoek heb ik de feiten en omstandigheden onderzocht welke van doorslaggevend belang (kunnen) zijn, om te spreken van onrechtmatige geluidshinder alsook onrechtmatige hinder betreffende het onthouden van licht. De analyse is uitgevoerd aan de hand van topics. In de analyse is onder meer de situatie/geschil alsmede het oordeel van de rechter beschreven. Verder heb ik overzichtelijk de aandachtspunten, wat de rechter in haar oordeel dient mee te nemen teneinde tot een oordeel te komen, in topics verwerkt. Volledigheidshalve verwijs ik naar de tabellen in **bijlage I** (geluidshinder) en **bijlage II** (onthouden van licht), die de analyse overzichtelijk weergeven.

Voor het onderzoek inzake geluidshinder betreffen dit respectievelijk de topics aangaande de aard/soort hinder, aanvang hinder, geluidsmeting, de ernst en de duur van de hinder, de daardoor veroorzaakte schade, geluid reducerende maatregelen en ten slotte de topic bijzonderheden. De laatste topic 'bijzonderheden' is een uitgebreid begrip, waarin ik in mijn analyse 'de verdere omstandigheden van het geval, waaronder de plaatselijke omstandigheden' alsook enige interessante rechtsoverwegingen in op heb genomen.

Bij het onderzoek omtrent onrechtmatige hinder aangaande het onthouden van licht zijn vrijwel dezelfde topics gebruikt, omdat de rechter dezelfde gezichtspunten hanteert behoudens de vraag of een 'geluidsmeting' is gedaan alsmede de vraag of geluid 'reducerende maatregelen zijn getroffen'. De topic 'geluidsmeting' heb ik vervangen door de

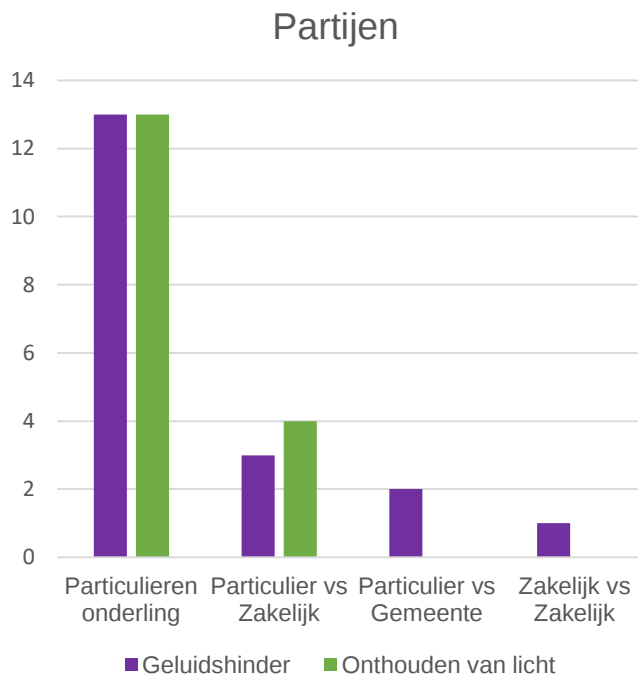
⁸⁰ HR 3 mei 1991, ECLI:NL:HR:1991:ZC0235 (*overwaaiende onkruidzaden*), r.o. 3.2; HR 21 oktober 2005, ECLI:NL:HR:2005:AT8823, r.o. 3.4.1; HR 16 juni 2017, ECLI:NL:HR: 2017:1106, r.o. 3.3.2.

topic 'vergunning', waarbij wordt gekeken of in het kader van dit onderzoek het hebben van een vergunning van essentieel belang is. Daarnaast is de laatst genoemde topic veranderd met de vraag of 'schade reducerende maatregelen' zijn getroffen.

In paragraaf 3.2 zijn de partijen besproken die een rol spelen in het onderzoek. Verder is aan de hand van mijn analyse/topics toegelicht welke feiten en omstandigheden van belang zijn om te kunnen spreken van onrechtmatige geluidshinder/onthouden van licht.

3.2 Partijen

De partijen die voornamelijk een rol spelen zijn veelal natuurlijke personen/buren onderling (hierna: 'particulieren'). In 26 van de 36 behandelde uitspraken is een geschil ontstaan tussen particulieren/buren onderling. Met betrekking tot geluidshinder (13/26 uitspraken) betreffen dit de uitspraken: 1, 2, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 15, 16, 18 en 19. Voor wat betreft hinder ten aanzien van het onthouden van licht (13/26 uitspraken) betreffen dit de uitspraken: 20, 21, 23, 25, 26, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35 en 36.

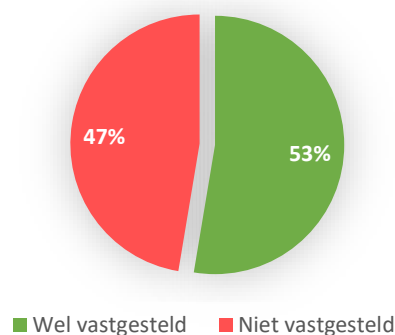
In 7 van de 36 uitspraken is een geschil ontstaan tussen een zakelijke partij (hetzij een privaatrechtelijke rechtspersoon ofwel hinder afkomstig vanuit de uitoefening van een bedrijf) en een particulier. Dit zijn voor geluidshinder (3/7 uitspraken) de uitspraken: 3, 5 en 11, en voor hinder in het kader van het onthouden van licht (4/7 uitspraken) heeft dit betrekking op de uitspraken 22, 24, 27 en 31.

In 2 van de 36 gevallen is een geschil ontstaan omtrent geluidshinder tussen de gemeente en een particulier (uitspraken 14 en 17). Daarnaast is in slechts 1 van de 36 gevallen een geschil ontstaan tussen twee zakelijke partijen (uitspraak 9).

3.3 Onrechtmatige geluidshinder

In 19 gerechtelijke uitspraken heb ik onderzocht in welke gevallen en onder welke omstandigheden sprake is van onrechtmatige geluidshinder. In **10** van de **19 (52.63%)** onderzochte uitspraken, is gebleken dat sprake is van onrechtmatige geluidshinder ex art. 5:37 jo. art. 6:162 BW.

Onrechtmatige geluidshinder

3.3.1 Analyse

3.3.1.1 Topics

De uitspraken waarin geluidshinder is vastgesteld betreffen respectievelijk de uitspraken: 1, 6, 7, 8, 10, 11, 15, 16, 17 en 19. In deze (sub)paragraaf zijn deze alsook de resterende uitspraken in samenhang met de topics, zoals genoemd in paragraaf 3.1 alsmede **bijlage I**, vergeleken.

De aard van de hinder is één van de belangrijke aspecten om vast te kunnen stellen, of sprake is van geluidshinder. In een aantal van de onderzochte uitspraken is sprake geweest van een opeenstapeling van diverse hinder veroorzakende activiteiten. Ten behoeve van een duidelijk en overzichtelijk rapport is een onderscheid gemaakt tussen de aard van de hinder, waarbij op basis van mijn analyse een viertal categorieën zijn uitgewerkt, te weten: muziekgeluid, stem/van mensen afkomstige geluiden, geluid van (ver)bouwwerkzaamheden alsook bedrijfswerkzaamheden en tot slot dierengeluiden. Deze categorieën zullen hieronder met inachtneming van de andere topics verder worden besproken.

3.3.1.1a Muziekgeluiden

In 7 van de 19 uitspraken 'speelt' muziek een (hoofd)rol bij het veroorzaken van hinder. Bij vijf van deze uitspraken (resp. 1, 6, 8, 11, 17) is onrechtmatige hinder daadwerkelijk vastgesteld en bij de uitspraken 5 en 9 niet. De 'gedupeerden' stellen bij de overlast door muziek in het kader van het **schade**veroorzakende vereiste, dat zij een vermindering van hun woongenot ervaren. Slechts in één uitspraak wordt evenzeer gezegd, dat de gedupeerde in zijn persoon is aangetast in de zin van art. 6:105 lid 1 sub b BW.⁸¹

Toewijzing onrechtmatige hinder

In alle uitspraken betreffende geluidshinder door muziek is een **geluidsmeting** uitgevoerd, waaruit de rechter vervolgens heeft vast kunnen stellen of de **ernst** van het geluid dusdanig ernstig was, dat het een bepaalde grenswaarde/door de gemeente gehanteerde norm overschrijdt. In vijf gevallen waarbij sprake was van onrechtmatige hinder, is daadwerkelijk een overschrijding van een bepaalde geluidsnorm geconstateerd. Daarnaast zijn in deze uitspraken meerdere keren op een dag dan wel wekelijks sprake van overlast. De **duur** van de overlast loopt hierbij uiteen van een keer per week in de nachtelijke periode⁸² tot 'regelmatig' in de nachtelijke uren⁸³ en gedurende een hele werkdag constante muziekgeluiden.⁸⁴ Uit deze uitspraken komt voort, dat sprake is van een terugkerende continuïteit om te kunnen spreken van onrechtmatige hinder.

⁸¹ Hof 's-Hertogenbosch 11 december 2018, ECLI:NL:GHSHE:2018:5186, r.o. 3.7.3.

⁸² Rb. Zeeland-West-Brabant 21 september 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:5915, r.o. 3.11.

⁸³ Rb. Amsterdam 4 juli 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:4666, r.o. 4.5.

⁸⁴ Rb. Noord-Nederland 4 augustus 2017, ECLI:NL:RBNNE:2017:2985, r.o. 4.7.

Omdat in Nederland geen wettelijke grenswaarden voor geluidsoverlast van burenlawaai van kracht is, heeft de eisende partij als processtuk bij de rechtbank Rotterdam⁸⁵ een rapport overlegd, waarbij geluidsnormen van de bestaande grenswaarden van horeca- en bedrijfslawaai als uitgangspunt worden genomen. In dit rapport wordt gekeken naar het aantal decibel (dB), waarbij het gemiddelde geluidsniveau over lange tijd wordt weergegeven (L_{aeq}). De rechtbank neemt de waarden zoals genoemd in dit rapport als uitgangspunt. Hieronder is het door de expert in acht genomen tabel weergegeven:

Beschrijving	07:00 -19:00	19:00-23:00	23:00-07:00
L _{Aeq} in woon- of slaapkamer	35	30	25
L _{Aeq} op de gevel van de woning, woonwijk in de stad	50	45	40
L _{Aeq} op de gevel, rustige woonwijk	45	40	35
L _{Aeq} op de gevel, landelijke omgeving	40	35	30

In deze zaak is door de expert gedurende 14 meetdagen over een periode van 16 dagen (27-11-2017 t/m 11-12-2017) 10 maal een overschrijding van de normwaarden voor muziek gemeten. Daarnaast is onder meer overschrijdingen van stemgeluiden (geschreeuw/gegil van kinderen) alsook bonkgeluiden gemeten. Al met al is sprake van 63 piekgeluiden die hoorbaar zijn en 1 tot 10 dB onder de grenswaarde liggen. Daarnaast zijn 45 piekgeluiden geconstateerd die 0 tot 12 decibel de grenswaarden overschrijden. De rechtbank oordeelt voorts dat de wederpartij (gedaagde) zich, op straffe van een dwangsom, dient te houden aan het door de expert gehanteerde normwaarden.

Het aantal decibel is bij uitspraak 8 niet belangrijk, aangezien in deze zaak 20 windgongen in de tuin van gedaagde dag in, dag uit doorlopend allerlei diverse geluiden door elkaar heen produceren. Doordat sprake was van een onophoudelijk en tevens 'vals' geluid, oordeelde de rechter derhalve dat sprake is van onrechtmatige hinder.⁸⁶

In de andere situaties zoeken de rechters aansluitingspunten bij de publiekrechtelijke gehanteerde geluidsnormen.⁸⁷ Voorts zijn in deze gevallen waarin sprake was van onrechtmatige hinder (uitspraken: 6, 11 en 17) een overschrijding van de door de gemeente gehanteerde norm vastgesteld, waarbij – zoals reeds is besproken – naast de ernst van de hinder sprake was van een zekere continuïteit.

Afwijzing onrechtmatige hinder

Van de zeven genoemde uitspraken zijn in de uitspraken 5 en 9 van de analyse een beroep op onrechtmatige hinder afgewezen. Dit heeft onder meer te maken met de bereidheid van

⁸⁵ Rb. Rotterdam 13 maart 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:2077, r.o. 5.6.

⁸⁶ Rb. Overijssel 13 december 2017, ECLI:NL:ROVE:2017:4633, r.o. 4.6.

⁸⁷ Rb. Midden-Nederland 7 september 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:4292, r.o. 2.12; Rb. Amsterdam 4 juli 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:4666, r.o. 4.6; Rb. Zeeland-West-Brabant 21 september 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:5915, r.o. 3.9; Hof 's-Hertogenbosch 11 december 2018, ECLI:NL:GHSHE:2018:5186, r.o. 3.4.4.

de andere partij om **geluid reducerende maatregelen** te treffen. In de uitspraak van de rechtbank Midden-Nederland d.d. 7 september 2018 heeft de overlast veroorzakende partij kenbaar gemaakt maatregelen te hebben getroffen en nog steeds voornemens is meerdere maatregelen te treffen om hinder tegen te gaan. Deze maatregelen bestaan onder meer uit het isoleren van een ruimte waar muziek afkomstig is alsook middels een geluidsmeter het aantal decibel meermaals te controleren, of de door de gemeente gehanteerde norm niet wordt overschreden.⁸⁸ Ook was hierin van belang, dat de ‘gedupeerden’ voorafgaand de **aanvang van de hinder**/koop van hun woning rekening hebben kunnen houden, met het feit dat zij gingen wonen naast een roeivereniging c.q. luidruchtige buurt hetwelk simpelweg enige overlast met zich brengt.

In uitspraak 9 is onrechtmatige hinder niet vastgesteld, omdat de ernst van de hinder thans niet vaststaat en beide partijen bereid zijn onderzoek hiernaar te doen en waar nodig maatregelen te treffen het geluid te reduceren.

3.3.1.1b Van mensen afkomstige geluiden

In 7 van de 19 uitspraken (resp. uitspraken: 1, 2, 6, 10, 12, 14 en 18) zijn de geluidshinder veroorzakende activiteiten afkomstig van geluiden afkomstig van mensen. Dit zijn onder meer stemgeluiden (praten/schreeuwen) en contactgeluiden (stampen op een vloer, bonken op een muur, etc.). In 3 van de 7 situaties (resp. uitspraken: 1, 6 en 10) is onrechtmatige geluidshinder vastgesteld. De toegewezen uitspraken 1 en 6 betreffen een combinatie van geluidshinder afkomstig van muziek alsook menselijke geluiden. Nu dit onderwerp reeds in paragraaf 3.3.1.1a is besproken, zullen deze uitspraken buiten beschouwing gelaten worden. Hierdoor ligt de focus specifiek op de door de mens afkomstige geluiden.

In uitspraken 14 en 18 zijn **geluidsmetingen** uitgevoerd en in de resterende uitspraken (2, 10 en 12) niet. Desalniettemin verdient het wel de opmerking dat in uitspraak 2 gebruik gemaakt is van een logboek, waarbij geluidsoverlast op diverse tijdstippen van de dag waargenomen was. De ‘gedupeerden’ stellen wederom bij de geluidsoverlast met inachtneming van het **schade**veroorzakende vereiste, dat zij een vermindering van hun woongenot ervaren.

Toewijzing onrechtmatige hinder

Nu uitspraken 1 en 6 niet in de resultaten van deze paragraaf worden meegenomen, is slechts enkel in uitspraak 10 een geslaagd beroep gedaan op onrechtmatige hinder⁸⁹. Hierin is kort gezegd sprake van een situatie waarin de zoon van de burens van de eisende partij meermaals regelmatig tegen de scheidsmuur van de eisende partij voetbalt. De rechter

⁸⁸ Rb. Midden-Nederland 7 september 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:4292, r.o. 2.11.

⁸⁹ Rb. Gelderland 13 december 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:7153.

achten in deze specifieke situatie – ongeacht de ernst, mate en duur van de bonkende geluiden – het maken van het geluid an sich onrechtmatig. De eisende partij (als eigenaar van de muur) hoefde simpelweg niet te dulden dat een ander bonkende geluiden hiertegen maakt. Mogelijk dat de uitkomst anders had geweest indien sprake was van een gemeenschappelijke muur, maar dit blijkt niet uit de uitspraak.

Afwijzing onrechtmatige hinder

In de uitspraken 2, 12, 14 en 18 is een beroep op onrechtmatige geluidshinder afgewezen. Een van de redenen waarom geen sprake was van onrechtmatige hinder, is omdat bijvoorbeeld in uitspraak 2 de hinder veroorzakende activiteiten opgehouden zijn te bestaan.⁹⁰ Hierdoor komt de rechter niet toe aan de vaststelling van onrechtmatige geluidshinder. Sinds geruime tijd zijn bij de politie geen meldingen over overlast binnengekomen noch hebben eisers in hun logboek aantekeningen gemaakt met incidenten omtrent geluidsoverlast. Bij de eiser in reconventie ontbrak op zijn beurt een objectief geluidsonderzoek. Zijn hinder ervaring was enkel gebaseerd op subjectieve waarnemingen. Nu dit onderzoek ook zonder medewerking van de eisende partij kon worden gerealiseerd, kan de rechter de ernst van de hinder veroorzakende activiteit niet vaststellen.⁹¹

Een andere reden is te vinden in uitspraak 12 van de analyse, waarbij de **ernst** van de hinder niet voldoende vaststaat alsook de vraag of de geluidshinder daadwerkelijk van de burens van eiser afkomstig is onbeantwoord blijft. Ook is de **duur** hierdoor lastig in verband te brengen met de ernst. Eiser stelt dat regelmatig gedurende vier jaar sprake is van hinder. Dit wordt echter betwist door gedaagde. Bewijs in de zin van een geluidsmeting ontbreekt. Partijen brengen daarnaast allebei tegenstrijdige verklaringen van derden in het geding, waardoor niet eenduidig is vast te stellen of gedaagde daadwerkelijk geluidsoverlast veroorzaakt.⁹²

Verder komt in uitspraak 14 duidelijk naar voren, dat het van belang is voorafgaand de koop van de woning duidelijk na te gaan wat voor publiekrechtelijke bestemming(en) nabij de woning van toepassing zijn.⁹³ Immers ondanks het feit dat de **ernst** van de hinder (overschrijding van de maximale norm middels stemgeluiden van jongeren) gedurende een constante **duur** (19:00 - 22:00 uur) vaststaat, heeft de rechter bepaald dat geen sprake was van onrechtmatige hinder. Dit oordeel vindt haar grondslag in het feit dat de eisende partij **ná de aanvang van de hinder** veroorzakende woonachtig waren in hun woning. Daarnaast brengt *“De bestemming en doelgroep mee dat (...) het gebruik in dat tijdvak gepaard moet*

⁹⁰ Rb. Amsterdam 20 februari 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:1146, r.o. 4.4.

⁹¹ Rb. Amsterdam 20 februari 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:1146, r.o. 4.6.

⁹² Rb. Den Haag 31 augustus 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:10550, r.o. 4.3.

⁹³ Rb. Rotterdam 19 november 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:8363, r.o. 4.7.

kunnen gaan met normale stemgeluiden bij sport en spel, zoals lachen en enthousiast praten."

In uitspraak 18 is eveneens vastgesteld dat geen sprake is van onrechtmatige geluidshinder. Dit is – net als in uitspraak 12 – het gevolg van de **ernst** die niet voldoende vaststaat. Hierin was echter (in tegenstelling tot uitspraak 12) weldegelijk een geluidsmeting uitgevoerd. De hinder veroorzakende activiteit bestond in casu uit contactgeluiden van de vloer.

Geïntimeerde had zijn vloerbedekking vervangen door laminaat, wat volgens appellante zorgde voor geluidsoverlast. Het door appellant overlegde rapport was echter niet betrouwbaar genoeg, waardoor de ernst van de hinder niet duidelijk was vast te stellen.⁹⁴

Temeer nu de in het rapport geteste vloerkleed wellicht geluidwerender is, dan het vloerkleed dat geïntimeerde voorafgaand het laminaat had liggen.

Uit de analyse inzake geluidsoverlast afkomstig van geluiden die mensen produceren, blijkt dat een (grondig) geluidsmeting van cruciaal belang kan zijn, om te kunnen spreken van onrechtmatige geluidshinder. Indien geen geluidsmeting is gedaan, dan kan de ernst ook niet als zodanig vastgesteld worden zoals blijkt uit de uitspraken 2, 12 en 18. Uiteraard geldt voor uitspraak 14 een uitzondering, aangezien de bewoners voorafgaand aan de koop redelijkerwijs van de hinder veroorzakende activiteit op de hoogte konden zijn.

3.3.1.1c Geluidsoverlast door (ver)bouwwerkzaamheden en bedrijfswerkzaamheden

De uitspraken 3, 4 en 19 zien op geluidsoverlast door middel van (ver)bouwwerkzaamheden en bedrijfswerkzaamheden. In 2 van de 3 uitspraken is een beroep op onrechtmatige hinder niet geslaagd. Het aangevoerde **schade**veroorzakende vereiste stemt overeen met de vorige paragrafen in de zin dat de 'gedupeerden' een vermindering van hun woongenot ervaren.

Toewijzing onrechtmatige hinder

In uitspraak 19 is onrechtmatige hinder vastgesteld zonder de uitvoering van een **geluidsmeting**. De geluidsoverlast omvatte – kort gezegd – renovatie-, sloop-, bouw-, en onderhoudswerkzaamheden ten behoeve van een woonboerderij. Ondanks dat geen geluidsmeting is gedaan hebben geïntimeerden 'voldoende aannemelijk' gemaakt, dat sprake is van dermate ernstige hinder voor een aanzienlijke periode. De aanvang van de hinder veroorzakende activiteiten begon sedert het jaar 2013 en is sindsdien niet opgehouden te bestaan. Dat de zitting van de voorzieningenrechter van de rechtbank Noord-Holland dateert van 6 juni 2016 en de daaropvolgende hoger beroep van 13 september 2016, omvat de hinder een **duur** van circa 3 jaar waarbij dag en nacht; dag in dag uit werkzaamheden zijn uitgevoerd. Hierdoor kon geïntimeerde geen dag van de week

⁹⁴ Hof Amsterdam 10 januari 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:69, r.o. 3.5.1.

beschikken over een werkelijke rust dag. De rechter achtte het derhalve aannemelijk dat de hinder op den duur is gaan leiden tot onrechtmatige hinder. Daarnaast heeft “*het feit dat er geruime tijd geen einddatum voor de werkzaamheden in zicht was, de hinderbeleving versterkt.*” Daarnaast is het feit dat appellanten nimmer bereid waren **geluid reducerende maatregelen** te treffen van belang geweest voor de rechter haar beoordeling.⁹⁵

Afwijzing onrechtmatige hinder

Enkel in uitspraak 3 is gebruik gemaakt van een **geluidsmeting**. In casu is bovendien gebruik gemaakt van twee diverse geluidsmetingen. Enerzijds van de omgevingsdienst en anderzijds een geluidsmeting door de eisende partij zelf. Beide metingen komen op twee verschillende uitslagen uit. De omgevingsdienst constateert geen overschrijding van de door de gemeente gehanteerde norm van het activiteitenbesluit glastuinbouwbedrijven (maximaal toegestaan; 65 dB), terwijl eisende partij dit wel heeft gemeten. De **duur** van de hinder verschilt (over de gehele dag te zien) tussen de twee en drie uur per dag, waarbij de eisende partij zowel binnen als buiten kantoortijden hinder ondervindt. Dit doet allemaal echter niet af aan het feit dat aan de meetresultaten van de omgevingsdienst een zwaarder gewicht wordt toegekend⁹⁶ en derhalve nader onderzoek noodzakelijk is, om de **ernst** en de omvang van de gestelde overlast vast te kunnen stellen. Immers, ondanks dat de metingen lager zijn dan de gehanteerde normen, kan evenzeer sprake zijn van onrechtmatige hinder. Dat de geluidsmeting lager is dan de norm geeft echter wel een (sterke) aanwijzing, dat geen sprake is van onrechtmatige hinder, aldus de rechter.⁹⁷

In uitspraak 4 staat de **ernst** noch de **duur** van de hinder veroorzakende activiteiten vast. Wel gaat de rechter ervan uit dat de verbouwingen, die verweerders hebben uitgevoerd geleid hebben tot geluidsoverlast. Dit wordt echter niet als onrechtmatig gekwalificeerd. Allereerst omdat eisers in dezelfde periode eveneens verbouwingen hebben laten uitvoeren en dit thans nog doet. Daarnaast neemt de rechter meer in haar overweging, dat het een woning uit de jaren 1950 betreft en de burens elkaars hinder redelijkerwijs moeten aanvaarden.⁹⁸

3.3.1.1d Geluidsoverlast door dieren

Tot slot zal paragraaf 3.3.1.1 afgesloten worden met de analyse omtrent geluidsoverlast door dieren. In 3 van de 4 uitspraken omtrent geluidsoverlast door dieren is sprake van onrechtmatige geluidshinder. Dit betreffen respectievelijk de uitspraken: 7, 13, 15 en 16 van de analyse. Het aangevoerde **schade**veroorzakende vereiste stemt overeen met de vorige

⁹⁵ Hof Amsterdam 13 september 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:3754, r.o. 2.9.

⁹⁶ Rb. Den Haag 21 december 2018, ECLI:NL:RBDHA:2018:15286, r.o. 4.4.

⁹⁷ Rb. Den Haag 21 december 2018, ECLI:NL:RBDHA:2018:15286, r.o. 4.6.

⁹⁸ Rb. Gelderland 28 september 2018, ECLI:NL:RBGEL:2018:4954, r.o. 3.21.

paragrafen in de zin dat de ‘gedupeerden’ een vermindering van hun woongenot ervaren. In uitspraak 7 is echter sprake van een verminderd huurgenot.

In zowel uitspraak 7 als 13 is sprake van hinder afkomstig van een (kraaiende) haan. In uitspraak 15 staat de mekkerende geit centraal en uitspraak 16 ziet op hinder door blaffende honden.

Ondanks de aard van de hinder hetzelfde is in uitspraak 7 en 13 en de **duur** eveneens niet veel van elkaar verschilt, zijn een aantal kenbare verschillen in beide zaken waardoor bij de een wel en de ander niet is gebleken dat sprake is van onrechtmatige hinder.⁹⁹ In allebei de uitspraken betreffende de kraaiende haan zijn **geluidsmetingen** verricht, waarbij in de uitspraak van de rechtbank Midden-Nederland d.d. 2 februari 2018 een overschrijding van de publiekrechtelijke norm van 70 dB is vastgesteld en bij de rechtbank Gelderland d.d. 30 maart 2016 niet. Hierdoor was de hinder bij uitspraak 7 als dusdanig **ernstig** te kwalificeren en bij uitspraak 13 niet. Desalniettemin kan bij het niet overschrijden van de norm evenzeer sprake zijn van onrechtmatige hinder. Zoals reeds in paragraaf 3.3.1.1c is besproken geeft dit echter wel een (sterke) aanwijzing, dat geen sprake is van onrechtmatige hinder, aldus de rechtbank Den Haag op 21 december 2018.¹⁰⁰ Hieronder wordt nader ingegaan op de doorslaggevende factoren van beide uitspraken, om tot het oordeel te komen.

Wat doorslaggevend was om te kunnen spreken van onrechtmatige hinder, is dat de gedaagde partij in uitspraak 7 heeft **nagelaten maatregelen te treffen** om geluidshinder te verminderen. *“Gelet op het gemeten volume van het hanengekraai is de enkele omstandigheid dat andere burens niet hebben geklaagd en geen overlast zeggen te ondervinden, echter niet voldoende om ervan uit te gaan dat er objectief geen sprake is van ernstige, onrechtmatige hinder”*, aldus de rechter in r.o. 2.14.¹⁰¹ Daarbij *“kan uit de omstandigheid dat [eiser] in het verleden gedurende langere periodes niet over de haan heeft geklaagd, niet de conclusie worden getrokken dat het met de overlast zoals [eiser] deze (nu) ervaart wel meevalt.”*¹⁰² Uit deze uitspraak blijkt dat het gedurende een langere periode dulden van geluidshinder, niet betekent dat de hinder niet onrechtmatig kan zijn. Dulden betekent immers niet, dat een persoon geen hinder kan ondervinden van een ander.

De gedaagden partij in uitspraak 13 heeft op hun beurt **geluid reducerende maatregelen** getroffen, die in overleg met de gemeente zijn gemaakt. Daarnaast wisten gedaagden in uitspraak 13 voorafgaand de koop van de woning en dus voor de **aanvang** van de **hinder**

⁹⁹ Rb. Midden-Nederland 21 februari 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:607; Rb. Gelderland 30 maart 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:1810.

¹⁰⁰ Rb. Den Haag 21 december 2018, ECLI:NL:RBDHA:2018:15286, r.o. 4.6.

¹⁰¹ Rb. Midden-Nederland 21 februari 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:607, r.o. 2.14.

¹⁰² Rb. Midden-Nederland 21 februari 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:607, r.o. 2.10.

veroorzakende activiteiten, dat de eisende partij een krielhaan in een kippenhok heeft. Derhalve was bij uitspraak 13 geen sprake van onrechtmatige hinder. *“In dit licht brengt ook de omstandigheid dat [eisers], naar hij stelt, als gevolg van het hanengekraai last heeft van slecht slapen, zenuwachtigheid en stress voor [gedaagden] geen rechtsplicht mee om de haan te verwijderen.”*¹⁰³

In uitspraak 15 (mekkerende geiten) is onrechtmatige hinder vastgesteld. Eisers ervaren in casu geluidsoverlast door de aanwezigheid van de mekkerende geiten voor de **duur** van gezette tijden in de nachtelijke uren. Eisers kunnen hierdoor niet van een onverstoorde nachtrust genieten, wat door de rechter als dermate **ernstig** wordt ervaren. *“Hoe dan ook mag in het maatschappelijk verkeer van eenieder mag worden verlangd dat hij of zij de nachtrust in acht neemt en anderen daarin niet stoort. Van partijen mag dan ook worden verwacht, dat zij elkaars nachtrust respecteren en zich ertoe inspannen de ander daarin niet te (doen) storen, bijvoorbeeld door het veroorzaken van geluidsoverlast.”*¹⁰⁴ Opmerkelijk in de zaak is wel, dat eisers slechts in deze zaak de onrechtmatige hinder voldoende aannemelijk diende te maken, aangezien geen geluidsmeting was verricht. Eisers hebben voorts genoegzaam onderbouwd, dat zij ernstige hinder ondervinden, aangezien het geitenhok slechts op enkele meters verwijderd is tussen de slaapkamer aan de achterzijde van de woning. Nu het een feit van algemene bekendheid is, dat geiten een mekkerend geluid produceren, is het aannemelijk dat eisers hiervan last ondervinden.¹⁰⁵

Uitspraak 16 betreft een geschil omtrent geluidshinder veroorzaakt door 11 volwassen honden en zestien pubs. De **aanvang van de hinder** vond plaats ná gedaagden van een vrijstaande woning naar een rijtjeswoning ging verhuizen. Naast het feit dat op grond van de APV een maximale hoeveelheid van 4 honden is toegestaan, komt de onrechtmatige hinder voor rekening van gedaagden omdat zij simpelweg hadden kunnen realiseren dat het houden van een dermate groot hondenaantal ontoelaatbaar hinder kan veroorzaken.¹⁰⁶

¹⁰³ Rb. Gelderland 30 maart 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:1810, r.o. 4.6.

¹⁰⁴ Rb. Noord Nederland 15 juli 2015, ECLI:NL:RBNNE:2015:3525, r.o. 5.5.

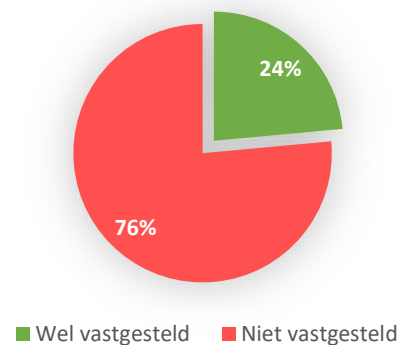
¹⁰⁵ Rb. Noord Nederland 15 juli 2015, ECLI:NL:RBNNE:2015:3525, r.o. 5.6.

¹⁰⁶ Rb. Alkmaar 22 oktober 2009, ECLI:NL:RBALK:2009:BL1065, r.o. 4.3.

3.4 Onrechtmatige hinder betreffende het onthouden van licht

In 17 gerechtelijke uitspraken heb ik onderzocht in welke gevallen en onder welke omstandigheden sprake is van onrechtmatige hinder aangaande het onthouden van licht. In 4 van de 17 (23.53%) onderzochte uitspraken, is gebleken dat sprake is van onrechtmatige hinder ex art. 5:37 jo. art. 6:162 BW.

Onrechtmatige hinder /Onthouden van licht

3.4.1 Analyse

3.4.1.1 Topics

De uitspraken waarin onrechtmatige hinder is vastgesteld betreffen respectievelijk de uitspraken: 23, 27, 31 en 36. In deze (sub)paragraaf zijn deze alsook de resterende uitspraken in samenhang met de topics, zoals genoemd in paragraaf 3.1 alsmede **bijlage II**, vergeleken.

De aard van de hinder is – naast de andere in paragraaf 3.1 genoemde topics – één van de belangrijke aspecten om vast te kunnen stellen, of sprake is van onrechtmatige hinder. De uitspraken betreffende het onthouden van licht hebben betrekking op schaduwvorming ten gevolge van bebouwing ofwel beplanting. Ten behoeve van een duidelijk en overzichtelijk rapport is een onderscheid gemaakt tussen de aard van de hinder, hetzij onthouden van licht door beplanting enerzijds en anderzijds vanwege bebouwing. Deze categorieën zullen hieronder met inachtneming van de andere topics verder worden besproken.

3.4.1.1a Onthouden van licht ten gevolge van bebouwing

Bebouwing is in dit onderzoek als veelomvattende beschrijving gebruikt voor het geheel van alle bouwwerken op een perceel. 11 van de 17 uitspraken hebben betrekking op het onthouden van licht door middel van bebouwing. De soorten bouwwerken lopen in de analyse uiteen tot een schutting, schuur, dakkapel, overkapping alsook de bouw van woonlagen op een bestaande garage. De in (sub)paragraaf 3.4.1.1 genoemde uitspraken waar een geslaagd beroep op onrechtmatige hinder is gedaan hebben enkel betrekking op hinder als gevolg van bebouwing. Hieronder wordt nader ingegaan op de doorslaggevende factoren van deze vier uitspraken, om tot het oordeel te komen. Voorts wordt deze paragraaf afgesloten met de behandeling van de resterende uitspraken, waarbij wordt gekeken wat doorslaggevend was om een beroep op onrechtmatige hinder niet te laten slagen.

Toewijzing onrechtmatige hinder

De 'gedupeerden' stellen in uitspraak 23 en 36 bij het **schade**veroorzakende vereiste, dat zij

een vermindering van hun woon- en/of gebruiksgenot ervaren. In de uitspraken 27 en 31 wordt gesteld, dat door de vermindering van lichtinval sprake is van waardevermindering van hun woning.

Opmerkelijk is de vaststelling van onrechtmatige hinder in uitspraak 23. Temeer in casu slechts daglicht wordt onthouden in garage, wat voor velen in mindere mate als leefruimte wordt gebruikt. In deze zaak had gedaagde – **ná het tijdstip van bewoning** van eiser – een schuur tegen de garagemuur van eiser geplaatst, waardoor voor de **duur** van de gehele dag de garage niet meer van daglicht werd voorzien. Nu het daglicht wordt onthouden van een garage in plaats van een ‘woonruimte’ nam de rechter het volgende mee in haar oordeel: *“Het belang bij lichtinval in een garage is weliswaar wellicht in het algemeen kleiner dan bij lichtinval in een woonruimte, maar dit neemt niet weg dat een garage mét lichtinval en ventilatie meer gebruiksmogelijkheden heeft dan één zonder.”*¹⁰⁷ De eisende partij had onder meer voldoende onderbouwd, dat de garage minder goed bruikbaar is voor opslag alsook minder aantrekkelijk voor eventuele verhuur. Daarnaast had gedaagde nimmer **schade reducerende maatregelen getroffen**. Daarmee stond de **ernst** van de hinder volgens de rechter vast en kon met inachtneming van bovenstaande onrechtmatige hinder worden vastgesteld.

Uitspraak 31 betreft een hoger beroep op uitspraak 27. In beide gevallen is onrechtmatige hinder toegekend, maar in hoger beroep is voor de schadevergoeding naar de schadestaatprocedure verwezen. Een vordering tot afbraak zoals in uitspraak 27 is toegewezen, acht het hof Arnhem-Leeuwarden d.d. 16 april 2019 niet passend als vorm van schadevergoeding. In het geschil stond de bebouwing van drie woonlagen op een bestaande garage centraal. Dat voor het bebouwde een **vergunning** is verleend, maakt voor het oordeel niets uit. Immers, *“volgt uit de motivering van die beslissing niet dat het college naast de getoetste publiekrechtelijke normen de belangen van de omwonenden uitdrukkelijk bij haar besluitvorming heeft betrokken en gewogen.”*¹⁰⁸

Door de bebouwing werd een aanzienlijk groot gedeelte van de lichtinval in de tuinen van meerdere omwonenden onthouden. De **duur** van hinder ziet voornamelijk over de periode van de maanden februari en november, waarbij extra schaduw- werking en een beperkte lichtinval op de gevels van de panden tussen 12:00 en 15:00 uur ontstaat. In juni in de ochtend is extra schaduw in de tuin aan de westzijde en rond 18:00 uur op de gevels aan de oostzijde geconstateerd. Daarnaast zorgt de druk van de bebouwde omgeving ervoor dat men meer hinder voor lief moet nemen. *“Anderzijds maakt deze situatie dat bij nieuwe*

¹⁰⁷ Rb. Amsterdam 25 juli 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:5232, r.o. 6.9.

¹⁰⁸ Rb. Noord-Nederland 5 oktober 2016, ECLI:NL:RBNNE:2016:4439, r.o. 6.9.

*bouwactiviteiten de bouwer eerder geconfronteerd wordt met het gegeven dat het resultaat van zijn bouwactiviteit onrechtmatige hinder oplevert voor de omwonenden.”*¹⁰⁹ Daarbij neemt het gerechtshof – om te kunnen spreken van onrechtmatige hinder – het nemen van **schade reducerende maatregelen** in acht. In rechtsoverweging 4.23 komt echter het volgende naar voren: *“maatregelen kunnen deze overlast slechts in zeer geringe mate bestrijden (aankleding blinde muur, vermindering resonantie door beplanting of anderszins) omdat hoogte en volume van de opbouw nu eenmaal een gegeven zijn.”*¹¹⁰

De vermindering van lichtinval wordt echter als relatief beperkt gekwalificeerd door het hof. Desalniettemin oordeelt het hof alsnog dat sprake is van onrechtmatige hinder, nu sprake is van een beperking voor alle omwonenden hetgeen door het hof als voldoende **ernstig** wordt aangemerkt.¹¹¹

In uitspraak 36 was het gevolg van de hoogte van de bebouwing, dat geïntimeerde vanuit de woning en tuin tegen de bedrijfswoning van de wederpartij aankijken. Voorheen keken zij hier schuin overheen. Door de toename van de hoogte van de opbouw, is sprake van een verminderde lichtinval in de tuin van geïntimeerde. Voor de **duur** en **ernst** van de hinder kan gezegd worden, dat het thans niet meer mogelijk is om in de ochtend op het terras van de woning in de zon te zitten. In de situatie voorafgaande de bebouwing, was de huidige schaduwvorming gelijk met de andere kant van de woning. Het hof constateerde echter dat het terras bedoeld/verkozen was om specifiek daar buiten in de zon te zitten met enige vorm van privacy.

Daarnaast heeft het hof in casu een opvallend oordeel voor wat betreft de ‘stedelijke omgeving’ en het daarmee gepaarde te dulden hinder. Het hof zegt daarover het volgende: *“Het hof is verder van oordeel dat het feit dat de percelen van partijen zijn gelegen in, wat [appellant] c.s. noemen, een stedelijke omgeving, niet meebrengt dat deze mate van hinder moet worden aanvaard. De woningen, die beide vrijstaand zijn en zijn gelegen in een gebied buiten het centrum van [plaats], grenzend aan de Breevaart, hinderden elkaar immers vóór de nieuwbouw in aanzienlijk mindere mate, zodat het enkele feit dat de woningen in een straat met meer bebouwing zijn gelegen, niet meebrengt dat [geïntimeerde 1] c.s. een dergelijke mate van hinder moeten tolereren.”*¹¹² Gelet op de **ernst** van de hinder oordeelt het hof, dat sprake is van onrechtmatige hinder. De lichtinval op het perceel van geïntimeerde wordt door de opbouw immers in dermate ernstige mate beperkt.

¹⁰⁹ Hof Arnhem-Leeuwarden 16 april 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:3392, r.o. 4.18.

¹¹⁰ Hof Arnhem-Leeuwarden 16 april 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:3392, r.o. 4.23.

¹¹¹ Hof Arnhem-Leeuwarden 16 april 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:3392, r.o. 4.21.

¹¹² Hof Den Haag 23 februari 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:293, r.o. 10.

Afwijzing onrechtmatige hinder

De uitspraken waarbij onrechtmatige hinder niet is vastgesteld, betreffen respectievelijk de uitspraken: 24, 25, 29, 33 en 35. De ‘gedupeerden’ stellen in uitspraak 25 en 33 bij het **schade**veroorzakende vereiste, dat zij een vermindering van hun woon- en/of gebruiksgenot ervaren. In uitspraak 29 wordt gesteld, dat door de vermindering van lichtinval sprake is van waardevermindering van hun woning. Uitspraak 24 ziet op een nog te plaatsen bebouwing, waarbij de schade niet als zodanig vaststaat. Daarbij is de **ernst** van de hinder veroorzakende activiteit dermate beperkt, dat geen sprake is van onrechtmatige hinder.¹¹³

In uitspraak 25 ligt de nadruk op de omgeving waar de hinder plaatsvindt. Dat eiseres **vóór het tijdstip van hinder** haar woning heeft bewoond, acht de rechtbank niet van belang. Temeer gezien de dynamiek van een stadsomgeving en de daarmee gepaarde te voorspellen hinder (vermindering lichtinval). Dat sprake is van hinder in een stadsomgeving en de daarmee voorzienbare hinder, wordt de ernst van de ondervonden hinder kennelijk vermindert.¹¹⁴

In uitspraak 29 oordeelde de rechtbank Noord-Holland d.d. 10 juli 2015, dat de **ernst** niet als voldoende vaststond. Ondanks dat sprake was van verminderde lichtval bij één van de grote, hoog gesitueerde ramen, kon de gedupeerde daarnaast van vrijwel onbelemmerde lichtinval genieten bij de andere grote ramen.¹¹⁵ Het hof 's-Hertogenbosch oordeelde in haar arrest d.d. 9 oktober 2018 eveneens dat geen sprake was van onrechtmatige hinder, omdat simpelweg slechts sprake was van een beperkte vermindering van lichtinval en hierdoor de **ernst** van de hinder niet vaststaat. Daarnaast lag het op de weg van appellant te onderbouwen op welke tijdstippen en over welke tijdvakken sprake was van hinder. Nu appellant hiervan geen bewijs heeft overhandigd, kan niet gesproken worden van onrechtmatige hinder.¹¹⁶

Uitspraak 35 ziet op de vermindering van lichtinval in een schuur, waar door appellant werkzaamheden worden uitgevoerd ten behoeven het verwerken van bollen. Bij descende komt het hof tot haar oordeel, dat – ondanks een vermindering van lichtinval van 60% – appellant nog gewoon zijn werkzaamheden kan uitvoeren. Daarbij staat de **ernst** niet als zodanig vast. Daarnaast is niet in strijd gehandeld met de geldende erfdiensbaarheid van licht, nu niet duidelijk omschreven staat dat geen schutting of iets soortgelijk werk geplaatst mag worden.¹¹⁷

¹¹³ Rb. Midden-Nederland 3 mei 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:1825, r.o. 4.8.

¹¹⁴ Rb. Amsterdam 11 november 2017, ECLI:NL:RBAMS:2017:7460, r.o. 4.9.

¹¹⁵ Rb. Noord-Holland 10 juli 2015, ECLI:NL:RBNHO:2015:5858, r.o. 5.6.

¹¹⁶ Hof 's-Hertogenbosch 9 oktober 2018, ECLI:NL:GHSHE:2018:4212, r.o. 6.7.

¹¹⁷ Hof Amsterdam 15 maart 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:970, r.o. 3.20.

3.4.1.1b Onthouden van licht ten gevolge van beplanting

De uitspraken aangaande het onthouden van licht als gevolg van beplanting betreffen de uitspraken: 21, 26, 28, 30, 32 en 34. Bij al deze uitspraken is geen geslaagd beroep gedaan op onrechtmatige hinder, waardoor hieronder alsmaar wordt gefocust op de doorslaggevende factor(en) waarom geen sprake is van onrechtmatige hinder.

In uitspraak 21 en 26 was het doorslaggevende kenmerk de **aanvang van de hinder**. In uitspraak 21 wist eiseres voorafgaand van de koop van het tegenhouden van de lichtinval door de aanwezigheid van een boom. De rechter achtte de verminderde lichtinval kennelijk niet zo bezwarend/**ernstig**, dat door eiseres van de koop werd afgezien.¹¹⁸ In uitspraak 26 waren de bomen niet reeds duidelijk zichtbaar bij de aankoop van de woning. Echter, hieraan doet niet af dat de bomen destijds mogelijk kleiner zijn geweest dan thans het geval is. Dat de bomen zich op een later moment verder zouden ontwikkelen was voorzienbaar, waardoor het op de weg lag van eiser hiermee rekening te houden voorafgaand de koop van de woning.¹¹⁹

De tegenover elkaar staande partijen in uitspraak 28 wonen in een 'groene woonwijk'. Door de bomen van gedaagde ondervindt eiser hinder als gevolg van een verminderde lichtinval in de tuin. De rechter stelde dat, nu partijen dicht bij elkaar wonen, enige hinder van elkaar moeten dulden. Ook meent de rechter dat de aanwezigheid van de hoge bomen geen onrechtmatige hinder opleveren. Temeer zij beiden woonachtig zijn in een 'groene woonwijk'.¹²⁰

De doorslaggevende factor in uitspraak 30 is het feit dat bomen een algemeen belang dienen. Temeer nu Nederland een dichtbevolkt land is, waarbij de geplante bomen het leefklimaat van Nederland alsmaar ten goede zal doen.¹²¹ Daarnaast merkte de rechter op, dat eiser zelf eveneens hoge bomen in zijn tuin heeft staan. Onrechtmatige hinder was dan ook niet gebleken.

In uitspraak 32 was sprake van een vermindering van 95% van de lichtinval. De afname is echter in het 'aantal minuten' niet als zodanig een flinke vermindering. Daarnaast is niet de vermindering slechts op een keukenraam, waardoor het hof de **ernst** van de hinder minder zwaar acht.¹²²

¹¹⁸ Rb. Rotterdam 27 februari 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:1586, r.o. 3.10.

¹¹⁹ Rb. Gelderland 8 februari 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:1167, r.o. 4.9.

¹²⁰ Rb. Rotterdam 27 november 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:9184, r.o. 3.3.

¹²¹ Rb. Gelderland 17 april 2013, ECLI:NL:RBGEL:2013:CA0027, r.o. 7.12.

¹²² Hof Amsterdam 19 maart 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:906, r.o. 3.6.

Hoofdstuk 4: Conclusies

Nu de deelvragen in voorgaande hoofdstukken zijn beantwoord, zal ik de centrale vraag beantwoorden aangaande wat ARAG haar cliënten kan adviseren met betrekking tot het vraagstuk omtrent onrechtmatige hinder ex art 5:37 jo. art. 6:162 BW in het kader van geluidshinder alsook de hinder met betrekking tot het onthouden van licht.

Geluidshinder

In veel situaties omtrent geschillen inzake geluidshinder zoeken de rechters aansluitingspunten bij de publiekrechtelijke gehanteerde geluidsnormen. Voorts komt de rechter veelal tot de conclusie, dat in de gevallen waarin sprake was van een overschrijding van een (de door de gemeente vastgestelde) gehanteerde norm onrechtmatige hinder dient te worden vastgesteld, waarbij eveneens naast de ernst en de omvang van de hinder sprake dient te zijn van een zekere continuïteit.¹²³ Verder is geen kenmerkend verschil te vinden in de beoordeling van de diverse categorieën c.q. aard van de hinder. Wel is gebleken dat in gevallen bij geluidshinder ten gevolge van muziek eerder een geluidsmeting wordt verricht.

Een verband bij een overschrijding van een bepaalde geluidsnorm, wat evenzeer gedurende een langere duur wordt waargenomen, is derhalve met het oog op het vaststellen onrechtmatige geluidshinder allicht aanwezig. Daarnaast is het van belang te kijken of en zo ja welke geluid reducerende maatregelen zijn getroffen. Immers, uit de analyse blijkt dat met voldoende maatregelen te treffen onrechtmatige hinder niet per definitie vast komt te staan.¹²⁴ Anderzijds zal het niet meewerken aan geluid reducerende maatregelen averechts werken voor de hinder veroorzakende partij, aangezien in zulke situaties sneller sprake kan zijn van onrechtmatige hinder.¹²⁵ Tot slot is het van belang te weten of de aanvang van de hinder vóór of ná de bewoning van de woning is plaatsgevonden. Indien de hinder van tevoren kenbaar had kunnen zijn, dan acht de rechter sneller dat de hinder veroorzakende activiteit dient te worden geduld.¹²⁶

Onthouden van licht

De vermindering van lichtinval kan voor velen als erg hinderlijk worden ervaren.

Desalniettemin is het thans niet gemakkelijk, om te kunnen spreken van onrechtmatige

¹²³ Rb. Rotterdam 13 maart 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:2077, r.o. 5.4; Rb. Amsterdam 4 juli 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:4666, r.o. 4.8; Zeeland-West-Brabant 21 september 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:5915 r.o. 3.35.

¹²⁴ Rb. Midden-Nederland 7 september 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:4292, r.o. 2.19; Rb. Noord-Nederland 4 augustus 2017, ECLI:NL:RBNNE:2017:2985, r.o. 4.8.

¹²⁵ Rb. Rotterdam 13 maart 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:2077, r.o. 5.9; Rb. Amsterdam 4 juli 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:4666, r.o. 4.4; Rb. Midden-Nederland 21 februari 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:607, r.o. 2.15; Hof Amsterdam 13 september 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:3754, r.o. 2.6.

¹²⁶ Rb. Midden-Nederland 7 september 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:4292, r.o. 2.9; Rb. Gelderland 30 maart 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:1810, r.o. 4.6; Rb. Rotterdam 19 november 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:8363, r.o. 4.7.

hinder. In slechts 4 van de 17 onderzochte uitspraken is enkel een geslaagd beroep op onrechtmatige hinder gedaan.

Voor wat betreft een vermindering van zonlicht ten gevolge van bebouwing is in sommige gevallen een publiekrechtelijke vergunning nodig. Echter, dat voor het bebouwde een vergunning is verleend, betekent niet zonder meer dat geen sprake is van onrechtmatige hinder.¹²⁷ Verder dient naast de ernst en de omvang van de hinder sprake te zijn van een zekere (permanente) duur van overlast.

Om zonlicht te ontnemen van een naburig perceel, is het daarnaast al genoeg om een grote boom te plaatsen op je eigen perceel waardoor vervolgens schaduwvorming op het andere perceel ontstaat. Nu bomen naar mate van jaren groter kunnen worden, is het logisch dat de aanvang van de hinder kan ontstaan nadat de huidige bewoners eigenaar zijn geworden van hun woning. Indien als gevolg van beplanting zonlicht wordt ontnomen, is het vooralsnog lastig om onrechtmatige hinder aan te tonen. Bomen dienen immers het algemeen belang. Temeer nu Nederland een dichtbevolkt land is, waarbij geplante bomen het leefklimaat ten goede doet. Dit komt eveneens overeen met het feit, dat het kappen van bomen zonder vergunning van de overheid onmogelijk is.¹²⁸

Uit het onderzoek blijkt eveneens dat voor een geslaagd beroep op onrechtmatige hinder het voornamelijk van belang is, dat de hinder veroorzakende activiteit niet kenbaar was alvorens de gedupeerde de woning ging bewonen.¹²⁹

Conclusie

Ondanks het feit dat de rechtspraak erg casuïstisch is, biedt dit onderzoek inzage in overwegingen van de rechter om wel of niet te spreken van onrechtmatige hinder. De feiten en omstandigheden van zowel geluidshinder alsook het onthouden van licht zijn divers, waarbij de plaatselijke omstandigheden per situatie een belangrijke rol speelt. De analyse geeft de juristen een duidelijk inzicht over de verscheidenheid van mogelijkheden die de (onderzochte) jurisprudentie te bieden heeft, om eventuele valkuilen op voorhand in te schatten alsook diverse argumenten aan te dragen.

¹²⁷ Rb. Noord-Nederland 5 oktober 2016, ECLI:NL:RBNNE:2016:4439, r.o. 6.7.

¹²⁸ Rb. Gelderland 8 februari 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:1167, r.o. 4.9; Rb. Gelderland 17 april 2013, ECLI:NL:RBGEL:2013:CA0027, r.o. 7.12.

¹²⁹ Rb. Rotterdam 27 februari 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:1586, r.o. 3.10; Rb. Gelderland 8 februari 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:1167, r.o. 4.9.

Hoofdstuk 5: Aanbevelingen

Allereerst verdient het de opmerking, dat het voorkomen van een gerechtelijke procedure de voorkeur geniet. Temeer een procedure de burens relatie niet zal bevorderen. Mocht het aankomen op een procedure, dan is het handig de cliënt op voorhand voldoende en duidelijk te informeren naar de eventuele valkuilen. Daarbij is het verstandig aan te geven, dat een beroep op onrechtmatige hinder zonder een 'dossier', wat de omvang/ernst en duur van de hinder aangeeft, vrijwel geen kans van slagen heeft. De gestelde onrechtmatige hinder moet met voldoende objectief bewijs worden gestaafd. In de volgende alinea zal ik nader ingaan op de mogelijke bewijsmiddelen.

Bewijsmiddelen

Indien een cliënt (van ARAG) overlast onder vindt als gevolg van geluidshinder ofwel hinder ondervindt doordat het licht van zijn tuin door andermans bebouwing/beplanting wordt ontnomen, dan is het verstandig (objectief) bewijsmateriaal te verzamelen waaruit blijkt dat hinder niet alleen subjectief kan worden waargenomen. Kortom, indien burens onderling er niet uitkomen, dan doet men er goed aan geluidsmetingen uit te laten voeren waaruit een zekere ernst gedurende een lange tijd kan worden afgeleid. Ten behoeve van hinder als gevolg van een vermindering van zonlicht, kan men een rapport op laten stellen, waaruit blijkt dat gedurende een dag(deel) een bepaalde hoeveelheid zonlicht wordt ontnomen. De geluidsmetingen alsook een rapport dienen echter wel van een derde c.q. onafhankelijke partij afkomstig te zijn. Dit maakt een dergelijk onderzoek betrouwbaarder. Daarbij kent de rechter een zwaarder gewicht toe aan onderzoeken van onafhankelijke derden.¹³⁰

Zonder bewijs is het onmogelijk te bepalen of sprake is van onrechtmatige hinder. In sommige gevallen kan wellicht aannemelijk worden gemaakt, dat sprake is van onrechtmatige hinder maar dit is zeker niet het uitgangspunt en daarbij tevens zeer uitzonderlijk.¹³¹

Op grond van hetgeen hierboven is beschreven, is het advies aan ARAG het beroepsproduct van dit onderzoek c.q. de beslisboom als handvat te gebruiken gedurende de behandeling van zaken inzake geluidshinder en hinder aangaande het onthouden van licht teneinde het inschatten van de haalbaarheid hiervan.

¹³⁰ Rb. Den Haag 21 december 2018, ECLI:NL:RBDHA:2018:15286, r.o. 4.4.

¹³¹ Rb. Noord-Nederland 15 juli 2015, ECLI:NL:RBNNE:2015:3525, r.o. 5.6; Hof Amsterdam 13 september 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:3754, r.o. 2.9; Rb. Amsterdam 27 maart 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:1866, r.o. 4.11.

Bronnenlijst

Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-IV 2015

A.S. Hartkamp & C.H. Sieburgh, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 6. Verbintenissenrecht. Deel IV. De verbintenis uit de wet*, Deventer: Wolters Kluwer 2015.

Bruggink 2009

J.J.H. Bruggink, *Van erfgrems tot hinder*, Den Haag: Sdu 2009.

Hielkema 2012

Huib Hielkema, *Burenoverlast; remedies tegen de overlastgevende huurder*, Apeldoorn-Antwerpen: Maklu 2012.

Jansen, GS Onrechtmatige daad

K.J.O. Jansen, *Onrechtmatige daad, Groene Serie Onrechtmatige daad*, Deventer: Wolters Kluwer.

Mon. BW B-26 (Wibbens- de Jong) 2009

A.C. Wibbens-de Jong, *Monografieën BW. B26 Burenrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2009.

Mon. Privaatrecht Onrechtmatige daad (Albert Verheij) 2019

A. Verheij, *Monografieën Privaatrecht. Onrechtmatige daad*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Nierop, WPNR 2013

S.C.A. Nierop, *Zonnerechten*, WPNR 2013(6957).

Nieuwenhuis 2015

J.H. Nieuwenhuis, *Hoofdstukken vermogensrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2015.

Van Es, WPNR 2009

P.C. Van Es, *De betekenis van de hinderbepaling van art. 5:37 BW*, WPNR (2009) 6810.

Vols, WPNR 2016

M. Vols, *Burenrecht en onrechtmatige hinder in de stad van de 21^e eeuw*, WPNR (2016) 7098.

Regelgeving en parlementaire stukken

Parl. Gesch. BW Boek 5 1981

C.J. van Zeben & J.W. du Pon (m.m.v. M.M. Olthof) (red.), *Parlementaire Geschiedenis van het nieuwe burgerlijk wetboek. Boek 5. Zakelijke rechten*, Deventer: Kluwer 1981.

Parl. Gesch. BW Boek 6 1981

C.J. van Zeben & J.W. du Pon (m.m.v. M.M. Olthof) (red.), *Parlementaire geschiedenis van het Nieuwe Burgerlijk Wetboek. Boek 6. Algemeen gedeelte van het verbintenissenrecht*, Deventer: Kluwer 1981.

Jurisprudentielijst

Uitspraken geluidshinder

Rechtbank

1. Rb. Rotterdam 13 maart 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:2077.
2. Rb. Amsterdam 20 februari 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:1146.
3. Rb. Den Haag 21 december 2018, ECLI:NL:RBDHA:2018:15286.
4. Rb. Gelderland 28 september 2018, ECLI:NL:RBGEL:2018:4954.
5. Rb. Midden-Nederland 7 september 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:4292.
6. Rb. Amsterdam 4 juli 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:4666.
7. Rb. Midden-Nederland 21 februari 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:607.
8. Rb. Overijssel 13 december 2017, ECLI:NL:RBOVE:2017:4633.
9. Rb. Noord-Nederland 4 augustus 2017, ECLI:NL:RBNNE:2017:2985.
10. Rb. Gelderland 13 december 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:7153.
11. Rb. Zeeland-West-Brabant 21 september 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:5915.
12. Rb. Den Haag 31 augustus 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:10550.
13. Rb. Gelderland 30 maart 2016, ECLI:NL:RBGEL:2016:1810.
14. Rb. Rotterdam 19 november 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:8363.
15. Rb. Noord-Nederland 15 juli 2015, ECLI:NL:RBNNE:2015:3525.
16. Rb. Alkmaar 22 oktober 2009, ECLI:NL:RBALK:2009:BL1065.

Hof

17. Hof 's-Hertogenbosch 11 december 2018, ECLI:NL:GHSHE:2018:5186.
18. Hof Amsterdam 10 januari 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:69.
19. Hof Amsterdam 13 september 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:3754.

Uitspraken hinder betreffende het onthouden van licht

Rechtbank

- 20. Rb. Amsterdam 27 maart 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:1866.
- 21. Rb. Rotterdam 27 februari 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:1586.
- 22. Rb. Rotterdam 31 oktober 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:11065.
- 23. Rb. Amsterdam 25 juli 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:5232.
- 24. Rb. Midden-Nederland 3 mei 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:1825.
- 25. Rb. Amsterdam 11 november 2017, ECLI:NL:RBAMS:2017:7460.
- 26. Rb. Gelderland 8 februari 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:1167.
- 27. Rb. Noord-Nederland 5 oktober 2016, ECLI:NL:RBNNE:2016:4439.
- 28. Rb. Rotterdam 27 november 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:9184.
- 29. Rb. Noord-Holland 10 juli 2015, ECLI:NL:RBNHO:2015:5858.
- 30. Rb. Gelderland 17 april 2013, ECLI:NL:RBGEL:2013:CA0027.

Hof

- 31. Hof Arnhem-Leeuwarden 16 april 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:3392.
- 32. Hof Amsterdam 19 maart 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:906.
- 33. Hof 's-Hertogenbosch 9 oktober 2018, ECLI:NL:GHSHE:2018:4212.
- 34. Hof Arnhem-Leeuwarden 5 september 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:7767.
- 35. Hof Amsterdam 15 maart 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:970.
- 36. Hof Den Haag 23 februari 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:293.

Hoge Raad

- HR 16 juni 2017, ECLI:NL:HR:2017:1106.
- HR 21 oktober 2005, ECLI:NL:HR:2005:AT8823.
- HR 3 mei 1991, ECLI:NL:HR:1991:ZC0235 (*overwaaiende onkruidzaden*).
- HR 15 februari 1991, ECLI:NL:HR:1991:ZC0150 (*Aalscholvers*).
- HR 9 januari 1987, ECLI:NL:PHR:1987:AG5500 (*Edamse bijstandsvrouw*).
- HR 10 maart 1972, ECLI:NL:PHR:1972:AC1311 (*Vermeulen/Lekkerkerker (Vogelplaag)*).
- HR 5 november 1965, ECLI:NL:PHR:1965:AB7079 (*Kelderluik*).

Internet

CBS

Het Centraal Bureau voor de Statistiek, *Bevolkingsteller*, april 2019, www.cbs.nl (zoek op: bevolkingsteller).

Het Centraal Bureau voor de Statistiek, *Veiligheidsmonitor 2016*, maart 2017, www.cbs.nl (zoek op: resultaten veiligheidsmonitor 2016).

De Nationale Hoorstichting

De Nationale Hoorstichting, *Wat is te hard?*, www.hoorstichting.nl (zoek op: het bepalen van een veilig geluidsniveau).

NiDi

Joop de Beer, Peter Ekamper & Nicole van der Gaag (2017), *Vergelijking van regionale demografische trends: een nieuwe typologie van gemeenten in Nederland*, oktober 2017, www.nidi.nl (zoek op: vergelijking van regionale demografische trends).

NSG

De Nederlandse Stichting Geluidshinder, *Geluid is te meten, maar geluidshinder niet*, februari 2004, www.nsg.nl (zoek op: geluid is te meten).

SAR

Stichting Achmea Rechtsbijstand, *Vraag om juridische hulp nog steeds hoog*, januari 2018, www.achmearechtsbijstand.nl (zoek op: juridische barometer 2018).

Bijlage I

Uitspraken geluidshinder

Nr.	Situatie	Aard/soort hinder	Aanvang Hinder	Geluids-meting (dB)	Ernst	Duur	Schade	Geluids-reducerende Maatregelen	Bijzonderheden	Oordeel
1	Eisers wonen sinds geruime tijd in een woning in Rotterdam. Gedaagden zijn sinds 2011 woonachtig in de woning op het naastgelegen perceel. De woningen van de burens worden gescheiden door een betonnen muur. Eisers ervaren geluidsoverlast van gedaagden. Gedaagden betwist dat sprake is van (stelselmatige) geluidshinder. Eerder (middels mediation) gemaakte afspraken hebben tot niets geleid.	Traplopen; Stemgeluiden; Schreeuwen; Muziek; Wasmachine; Bonkgeluiden;	Ná het tijdstip van bewoning.	Ja, Gem. 40 Hoog 70	Overschrijding van de grenswaarden	Sinds mei 2013 – (zitting 14 nov. 2018) 5 jaar regelmatig harde geluiden vanaf 22.00 uur tot in de vroege ochtend.	Verminderd woongenot	Nee en ook niet bereid om maatregelen te nemen.	Bij de mediation gemaakte afspraken om hun muren te isoleren niet nagekomen noch willen zij nakomen. Stelsel van grenswaarde afgeleid van bestaande wettelijke grenswaarden voor andere soorten lawaai als horecalawaai en bedrijfslawaai gehanteerd.	Onrechtmatige hinder is vastgesteld.
2	Eisers wonen in een appartement boven het appartement waarvan gedaagde eigenaar is. Burens ervaren onderling geluidsoverlast van elkaar.	<u>Eisers ervaren:</u> Schreeuwen; Bonken; Bedreigingen; <u>Gedaagde ervaart:</u> Contactgeluid van hardhouten vloer;	Ná het tijdstip van bewoning.	Nee, wel geluids-waarneming door wijkagent	Logboek neemt geen geluids-overlast meer waar. Volgens de wijkagent zijn de contactgeluiden niet schrikbarend. Objectief geluids-onderzoek ontbreekt.	Juli 2016 regelmatig hinder tot juli 2017.	Onveilig gevoel, inbreuk op eigendoms-rechten en recht op ongestoord woongenot.	Nee	Contactgeluiden veroorzaakt door eisers, betreft een subjectieve waarneming van gedaagde. Objectief geluids-onderzoek ontbreekt. Ook zonder medewerking van eisers had dit onderzoek kunnen plaatsvinden.	Nu de hinder opgehouden is te bestaan, is geen sprake van onrechtmatige hinder.

3	Eiser is woonachtig in een vrijstaande woning met een tuin rondom. Eiser ondervindt hinder m.b.t. bedrijfsgeluiden op het naastgelegen perceel.	Vrachtwagens (draaiende motor, piepend geluid); Geluid van kassen/potplantenkwekerij;	Ná het tijdstip van bewoning.	Ja. Meting omgevingsdienst Gem. 44 Hoog 62 Geluidsmeting eiser 83 tot 90	Staat niet voldoende vast.	Gem. twee tot drie uur per dag binnen als buiten kantoortijd	Verminderd woongenot	Eiser heeft geweigerd medewerking te verlenen aan het plaatsen van een geluidswerende muur	Aan de meetresultaten van de omgevingsdienst (onafhankelijke derde) wordt een zwaarder gewicht toegekend. Aansluiting gezocht bij geluidsnormen als vermeldt in het activiteitenbesluit glastuinbouwbedrijven. (max toegestaan 65 dB).	Onrechtmatige hinder is niet gebleken. Overlast binnen de geluidsnormen Nader onderzoek is noodzakelijk.
4	Verweerder woont sinds 1991 en eiser vanaf 1992 in de twee-onder-een-kapwoning.	Verbouwwerkzaamheden: Timmeren; Boren; Zagen; Slijpen etc.	Ná het tijdstip van bewoning.	Nee.	Staat niet vast	Staat niet vast	Verminderd woongenot	Nee.	Verbouwingen over een lange periode. Eiser voerde destijds zelf ook werkzaamheden uit. Ook moet men die een dergelijke woning uit 1950 betreft moeten aanvaarden dat werkzaamheden tot overlast kunnen leiden.	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.
5	Studentenroeververeniging veroorzaakt hinder aan directe buurman.	Muziek; Stemgeluiden;	Vóór het tijdstip van bewoning.	Eiser brengt foto van geluidmeter die norm overschrijdt in het geding. Verder meet gedaagden meermaals het geluid.	Onder de norm van het van toepassing verklaarde Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer. (max toegestaan 60-65 dB en gem. 45 dB)	Niet duidelijk hoe vaak hinder voorkomt.	Verminderd woongenot	Ja. Gedaagden nemen o.a. maatregelen betreffende het isoleren van de ruimte van de vereniging. Verder regelmatig controle d.m.v. geluidsmeter of normen niet worden overschreden.	Voorafgaand de verhuizing rekening houden, dat de activiteiten zich niet simpelweg beperkten tot roeien, maar ook tot feesten waar geluidsoverlast kan uit ontstaan. Overlast binnen de geldende bestuursrechtelijke geluidsnormen.	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.

6	Verhuurder van een appartement is gedagvaard voor de geluidsoverlast die vier huurders c.q. studenten veroorzaken aan de onderbuur.	Muziek; Schreeuwen; Luidruchtig lopen/rennen;	Ná het tijdstip van bewoning.	Ja.	Luchtgeluids-isolatie van kamers voldoet niet aan de door de gemeente gestelde eisen. Overschrijding van 4-5 dB.	Bewoners komen veelal tussen 03:00 en 06:00 uur thuis. Visite na 22.00 uur. Veel feestjes.	Verminderd woongenot	Nee. Nagelaten maatregelen te treffen, om geluidshinder te verminderen.	X	Onrechtmatige hinder is vastgesteld.
7	Eiser ondervindt geluidsoverlast van de kraaiende haan van de burens. Beide partijen zijn huurders van dezelfde verhuurder	Kraaiende haan;	Niet duidelijk of de haan vóór of ná bewoning is gekocht.	Ja. Min. 43,1 Hoog 81,9	Overschrijding van de grenswaarden activiteiten-besluit milieubeheer. (max 70 dB)	Vroeg in de ochtend en soms de hele dag door. Tijdsduur meting: 1 min.	Verminderd huurgenot	Nee. Nagelaten maatregelen te treffen, om geluidshinder te verminderen.	Nu gedurende langere periodes in het verleden nimmer over de haan is geklaagd, kan niet de conclusie getrokken worden dat de overlast meevalt. Activiteitenbesluit heeft betrekking op geluid afkomstig van inrichtingen en niet van gekraai van hanen. Daarom is overschrijding van 70 dB niet alleen uit pers. beleving hard, maar ook objectief gezien.	Onrechtmatige hinder is vastgesteld.
8	De percelen van eiser en gedaagde grenzen aan elkaar. Eiser ondervindt hinder ten aanzien van de 20 in de tuin van gedaagde hangende windgongen, bellen en overige geluid producerende objecten.	Windgongen;	Niet duidelijk of de windgong en vóór of ná bewoning zijn gekocht.	Nee, wel descente	Diverse windgongen creëren doorlopend de gehele dag een vals klinkend geluid	Dag en nacht; dag in, dag uit.	Verminderd woongenot	Nee	Aantal decibel niet belangrijk; windgongen creëren dag in, dag uit doorlopend diverse geluiden door elkaar heen, hetgeen evenals 'vals' klinkt.	Onrechtmatige hinder is vastgesteld.

9	Eiseres is verhuurder, gedaagde is huurder (eigenaar van kledingwinkel) van een benedenverdieping. De huurder van de bovenverdieping (schoonheidssalon) ervaart hinder van gedaagde, waarnaar eiseres is gaan dagvaarden.	Muziek;	Niet duidelijk wie de eerste huurder was.	Ja. Gem. 44 dB Echter, geen eenduidige grenswaarde voor het geluidsniveau.	Staat niet voldoende vast.	Als beide winkels zijn geopend wordt winkelmuziek gedraaid.	Verminderd huurgenot	Ja, beide partijen zijn bereid verder onderzoek te doen en waar nodig maatregelen te treffen om geluid te reduceren.	X	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.
10	Eisers en gedaagden zijn burens van elkaar. (de kinderen van) gedaagden gebruiken de scheidsmuur tussen partijen die eigendom is van eiser, om 'tegen aan te voetballen'.	Bonkende geluiden tegen scheidsmuur;	Ná het tijdstip van bewoning.	Nee.	Bonkende geluiden tegen scheidsmuur, waarachter de woonkamer van eisers bevindt.	Er wordt voor zover relevant gesproken over het veelvuldig 'ballen' tegen de muur van eiser. Een bepaalde duur komt verder niet ter sprake.	Verminderd woongenot	Nee.	Ongeacht de ernst, mate en duur van de bonkende geluiden acht de rechter het maken van die geluiden onrechtmatig. Eisers hoeft als eigenaar van de muur simpelweg niet te dulden dat het zoontje van gedaagden bonkende geluiden tegen zijn muur maakt.	Onrechtmatige hinder is vastgesteld.
11	Eiser dagvaardt gedaagde c.q. een vereniging/dorps huis die een café exploiteert wegens het ervaren van geluidshinder	Muziek; laagfrequente (bas)geluiden;	Ná het tijdstip van bewoning.	Ja, Meting van 125 Hz t.a.v. laag frequentie geluiden. 19 dB voor de periode tussen 23.00 uur en 7.00 uur.	Hoeveelheid hertz (laag frequentie geluiden) valt binnen de normen van het bouwbesluit. Versterkte en onversterkte geluiden 4 dB overschrijding van de norm (15 dB).	Bij uitzondering onversterkte muziek en eenmaal per week versterkte muziek gedraaid. (ook in nachtperiode)	Verminderd woongenot	Nee.	Omdat sprake is van een bepaalde frequentie, wordt de geluidsmeting uitgedrukt in hertz (Hz), ofwel het aantal trillingen per seconde.	Onrechtmatige hinder is niet gebleken voor wat betreft de laagfrequente geluiden. Onrechtmatige hinder is wel vastgesteld ten aanzien van de versterkte en 'onversterkte' geluiden

12	Eisers en gedaagden zijn burens van elkaar. Eiser ondervindt meerdere soorten van hinder waardoor zij, naar eigen zeggen, vermindering van hun woongenot ervaren.	Bonkende geluiden; Stamp geluiden op de trap; 'smijten' met deuren;	Vóór het tijdstip van bewoning.	Nee.	Staat niet voldoende vast.	In vier jaar tijd regelmatig last van hinder. Hinder openbaart zich zowel in de morgen als in de avond.	Verminderd woongenot	Nee.	X	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.
13	Eiser en gedaagden zijn burens van elkaar. Voordat eisers eigenaar werden van hun woning, houden gedaagden een krielhaan alsook twee kippen bij wijze van hobby in een kippenhok.	Kraaiende haan.	Vóór het tijdstip van bewoning.	Ja. Gem. 70	Gekraai van de haan overschrijdt de door de gemeente gehanteerde norm (70 dB) niet	Meerdere keren gekraaid over een periode van een meting van een uur. Max. 84 maal rond 07:45 tot 08:45 uur. Binnen 5 uur in totaal 159 keer gekraaid. Gem. elke 1,9 min.	Verminderd woongenot	Ja. Gedaagden hebben maatregelen voor het kippenhok getroffen conform de afspraken die met de gemeente zijn gemaakt.	De rechter meent dat de publiekrechtelijke norm niet zonder meer als uitgangspunt dient te gelden, maar wordt wel als aanwijzing ontleend ten aanzien van in welke mate van overlast door de burens dient te worden geduld. Geen rechtsplicht haan te verwijderen, omdat eiser een jaar na de aanschaf van de dieren eigenaar is geworden van zijn woning.	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.
14	Eisers ervaart geluidshinder van een voetbalkooi die op een afstand van 22 meter is geplaatst en stelt de gemeente daarvoor aansprakelijk.	Stemgeluiden;	Vóór het tijdstip van bewoning.	Ja. Hoog. 75,9	Het geluid overschrijdt de max. norm. Thans slechts sprake van stemgeluid en dient te worden geduld	Periode tussen 19.00 en 22.00 uur.	Verminderd woongenot	Nee.	Voetbalkooi bevindt zich op een locatie bestemd voor sport- en speelruimte.	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.

15	Eisers en gedaagden zijn burens en wonen in een twee-onder-een-kapwoning. Gedaagden hebben omstreeks 5 mei twee geiten aangeschaft en deze gehuisvest in een met hekwerk afgesloten ruimte in de achtertuin. Eisers ervaren hinder van deze geiten en dagvaard hun burens.	Mekkerend geluid geiten; trapgeluiden van geiten;	Ná het tijdstip van bewoning.	Nee.	Eisers worden in hun slaap gestoord/ slapeloze nachten;	Zowel overdag als s' nachts hinder	Verminderd woongenot	Nee.	Opmerkelijk in deze zaak is, dat de rechter zonder de levering van bewijsmateriaal geluidshinder onrechtmatige hinder heeft vastgesteld. Eisers hebben behoeften hinder in deze zaak slechts voldoende aannemelijk te maken.	Onrechtmatige hinder is vastgesteld.
16	Partijen zijn burens van elkaar. Het betreffen zeer gehorige rijtjeswoningen. Gedaagden ondervinden hinder van eisers hun 11 volwassen honden en zestien pubs.	Blaffende honden;	Ná het tijdstip van bewoning.	Nee.	Op grond van de APV is een max van 4 honden toegestaan.	Uit de uitspraak komt niet in zekere mate een bepaalde duur naar voren.	Verminderd woongenot.	Nee.	Gedaagden hadden bij hun verhuizing van een vrijstaande woning naar een rijtjeswoning zich kunnen realiseren dat het houden van een dermate groot hondenaantal ontoelaatbaar hinder kan veroorzaken.	Onrechtmatige hinder is vastgesteld.
17	Een buurtvereniging veroorzaakt geluidsoverlast aan eiser in de naastgelegen woning. Hoger beroep in uitspraak 11. Is de onrechtmatige hinder de gemeente toe te rekenen?	Muziek;	Ná het tijdstip van bewoning.	Ja. 19 dB voor de periode tussen 23.00 uur en 7.00 uur	Versterkte en onversterkte geluiden 4 dB overschrijding van de norm (15 dB).	Een keer per week in de nachtperiode.	In persoon aangetast ex art. 6:105 lid 1 sub b BW	Meerdere maatregelen genomen om de geluidsoverlast te verminderen dan wel te laten stoppen.	Naar het oordeel van het of heeft de gemeente niet onrechtmatig gehandeld door onvoldoende op te treden tegen de geluidsoverlast.	Onrechtmatige hinder is vastgesteld, maar niet toe te rekenen aan de gemeente.

18	Partijen zijn burens van elkaar. Appellante woont sinds 1984 in de benedenwoning. Geïntimeerde sinds 2002 in de bovenwoning en in 2006 de vloerbedekking vervangen door laminaat.	Contactgeluid van vloer;	Ná het tijdstip van bewoning.	Ja. 15 dB door leggen van laminaat t.a.v. vloerbedekking.	Ernst staat niet vast.	Niet nader onderbouwd. Appellante is fysiek beperkt en noodgedwongen thuis. Stelt veel last te hebben.	Verminderd woongenot;	Nee.	Het verschil van dB tussen de vloer vervangen naar laminaat, blijkt onvoldoende uit het rapport. Mogelijk dat het geteste vloerkleed niet even geluidwerend was. M.a.w. rapport was niet betrouwbaar genoeg.	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.
19	Partijen hun percelen met woonhuis grenzen aan elkaar. Geïntimeerde ondervindt sinds 2013 hinder van de door appellanten uitgevoerde werkzaamheden t.a.v. verbouw woning.	Geluid t.a.v. renovatie/sloop/bouw en onderhoud van woonhuis c.q. woonboerderij	Ná het tijdstip van bewoning.	Nee.	Voortdurende werkzaamheid en zorg ervoor dat geïntimeerden geen dag van de week werkelijk rust kan hebben, omdat de werkzaamheid en zich over alle dagen van de week uitstrekken.	Dag en nacht; dag in, dag uit.	Verminderd woongenot;	Nee.	Voldoende aannemelijk dat werkzaamheden op den duur tot onrechtmatige hinder is gaan leiden en nog leiden. Temeer nu de werkzaamheden sedert 2013 plaatsvinden. <i>“Het feit dat er geruime tijd geen einddatum voor de werkzaamheden in zicht was, heeft de hinderbeleving versterkt.”</i> , aldus het hof.	Onrechtmatige hinder is vastgesteld.

Bijlage II

Uitspraken hinder betreffende het onthouden van licht

Nr.	Situatie	Aard/soort hinder	Aanvang Hinder	Ver gun ning	Ernst	Duur	Schade	Schade-reducerende Maatregelen	Bijzonderheden	Oordeel
20	Eiseres wil een dakterras met licht-doorlatende afscherming plaatsen. Gedaagde stelt dat het scherm veel zonlicht zal ontnemen.	Bebouwing	Nog niet aanwezig maar in ieder geval: ná het tijdstip van bewoning.	Ja.	Aannemelijk dat het scherm licht zal wegnemen, gedaagde heeft echter niet nader onderbouwd waarom dit onrechtmatig zou zijn.	Niet (voldoende) onderbouwd wanneer en op welk tijdstip lichtinval wordt beperkt.	Waarde-vermindering.	X	Omdat het scherm doorzichtig alsook licht doorlatend is, diende gedaagde zijn stelling met betrekking tot de tijdvakken wanneer lichtinval wordt verminderd, nader te onderbouwen.	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.
21	Partijen zijn burens van elkaar. In de tuin en naast de erfgrans staat een boom van gedaagde die licht ontnemt.	Beplanting	Vóór het tijdstip van bewoning.	X	Nu eiseres voor de aankoop van de woning afwist van het tegenhouden van lichtinval door de boom, is de hinder kennelijk niet zo bezwarend dat van de koop werd afgezien. Ook staat de boom buiten de toegestane 50 cm grens.	Niet (voldoende) onderbouwd wanneer en op welk tijdstip lichtinval wordt beperkt.	Schade is niet als zodanig bepaald.	X	De rechter neemt in aanmerking dat partijen in een dichtbevolkt gebied wonen. De toegestane afstand t.a.v. beplanting is hierdoor 50 cm i.p.v. de wettelijke 2 meter.	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.
22	Interpro is eigenaar van het naastgelegen pand van gedaagden. Gedaagden hebben een dakterras aangelegd, de schutting licht ontnemt.	Bebouwing	Ná het tijdstip van bewoning.	X	Staat niet voldoende vast.	Niet (voldoende) onderbouwd wanneer en op welk tijdstip lichtinval wordt beperkt.	Schade is niet als zodanig bepaald.	X	X	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.

23	Als gevolg van de door gedaagde gebouwde schuur tegen de garagemuur van eiser komt geen daglicht in de garage.	Bebouwing	Ná het tijdstip van bewoning.	X	Geen daglicht in garage, waardoor het binnenklimaat in de garage negatief wordt beïnvloed. Minder aantrekkelijk voor verhuur.	Geen daglicht in garage gedurende de gehele dag.	Garage is minder bruikbaar en minder goed verhuurbaar (verminderd gebruiks-genot).	X	Weliswaar is het belang bij lichtinval in een garage misschien kleiner dan in een woonruimte. Dit neemt echter niet weg dat een garage met lichtinval meer gebruiks-mogelijkheden heeft dan één zonder.	Onrechtmatige hinder is vastgesteld.
24	Gedaagde B.V. is voornemens een magazijn (55x12x7,25 meter) te bouwen op het naastgelegen perceel van eiser.	Bebouwing	Nog niet aanwezig maar in ieder geval: ná het tijdstip van bewoning.	Ja.	Afname van zonlicht dermate beperkt dat eiser de hinder dient te dulden.	Maart tot november één uur vermindering voor zonsondergang	Schade is niet als zodanig bepaald.	X	X	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.
25	Buurvrouw ondervindt hinder van de nieuw geplaatste dakkapel van haar bureu.	Bebouwing	Ná het tijdstip van bewoning.	Ja	Door dakkapel is van een verminderde inval van licht, maar de mate van zonneschijn was in de oorspronkelijke situatie eveneens beperkt. Hierdoor is niet een groot verschil ontstaan.	Hinder van permanente duur, aangezien een dakkapel niet bedoeld is als tijdelijke voorziening	Vermindert woongenot.	X	Dat eiseres vóór het tijdstip van hinder haar woning heeft bewoond, acht de rechtbank niet van belang. Temeer gezien de dynamiek van een stadsomgeving en de daarmee gepaarde te voorspellen hinder (vermindering lichtinval).	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.

									Dat sprake is van hinder in een stadsomgeving en de daarmee voorzienbare hinder, wordt de ernst vermindert, aldus de rechter.	
26	Partijen zijn achterburen van elkaar. 5 bomen onthouden licht van de tuin van eiser.	Beplanting	Vóór het tijdstip van bewoning.	X	Algemeen belang van de aanwezigheid van bomen weegt niet op tot de beperkte vermindering, die eiser in zijn tuin ondervindt. Tuin van eiser is ongeveer 7 meter diep en 8 meter breed.	De rechtbank stelt dat, nu sprake is van loofbomen die slechts een deel van het jaar blad dragen, de ondervonden hinder niet een permanent karakter heeft.	Verminderd woongenot.	Om hinder te voorkomen zijn de bomen gesnoeid, dat de onderste 10 meter van de stam kaal gehouden wordt en de kruin smal en langwerpig.	De bomen waren zichtbaar alvorens eiser het huis eind 2004 kocht. Daaraan doet niet af dat deze destijds kleiner waren, dan momenteel het geval is. Dat bomen zich verder ontwikkelen is voorzienbaar.	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.
27	Eigenaar bouwt op een bestaande garage drie woonlagen voor studentenhuising. Drie omwonenden ondervinden ernstige mate van vermindering lichtinval.	Bebouwing	Ná het tijdstip van bewoning.	Ja.	Aanzienlijk groot gedeelte van de tuin wordt zonlicht ontnemen. Zie voor een visueel beeld r.o. 2.10 waarin een foto in het geding is gebracht	Niet (voldoende) onderbouwd wanneer en op welk tijdstip lichtinval wordt beperkt.	Waardevermindering.	X	Uit de motivering van de beslissing van de vergunning, volgt niet, dat de belangen van omwonenden uitdrukkelijk bij de besluitvorming zijn afgewogen.	Onrechtmatige hinder is vastgesteld.

28	Partijen zijn burens van elkaar. Eiser ondervindt vermindering van lichtinval t.a.v. de bomen van gedaagde.	Beplanting	Ná het tijdstip van bewoning.	X	De bomen van eisers zijn hoog, maar partijen wonen wel in een groene woonwijk. De aanwezigheid van bomen horen daar nou eenmaal bij.	Eind van de middag enige beperking van de zon in de tuin van eiser.	Verminderd woongenot.	X	Partijen wonen dicht bij elkaar, waarbij enige hinder geduld dient te worden. Wordt niet als maatschappelijk onbetamelijk gezien.	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.
29	Opbouw van gedaagde onthoudt licht van een aantal woningen van de VvE.	Bebouwing	Ná het tijdstip van bewoning.	Ja.	Verminderde lichtinval bij één van de grote, hoog gesitueerde ramen van een van de woningen. De woning kenmerkt zich echter door een groot aantal ramen, die vrijwel onbelemmerde inval van licht bieden.	Zonnestudie geeft aan dat de vermindering van de lichtinval slechts in beperkte mate zorgt voor extra schaduwvorming ten aanzien van het geval zonder de opbouw	Waardevermindering.	X	Een woning (2 ^E) wordt als maatstaf gehouden, omdat deze het meeste hinder ondervindt.	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.
30	Partijen zijn sedert 1975 burens. Bomen van gedaagde, ontnemen zonlicht van het erf van eisers.	Beplanting	Ná het tijdstip van bewoning.	X	Bomen ontnemen tweederde van de breedte van de tuin met schaduw.	Niet (voldoende) onderbouwd wanneer en op welk tijdstip lichtinval wordt beperkt.	Volgt niet specifiek uit het vonnis.	X	De bomen dienen het algemeen belang. Temeer nu Nederland een dichtbevolkt land is, waarbij geplante bomen het leefklimaat ten goede doet. Hierdoor dienen de bomen het algemeen belang.	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.

31	In een woonwijk is door een belegger een gebouw gerealiseerd, teneinde kamers te verhuren aan studenten. Deze bebouwing heeft tot gevolg dat de lichtinval van zonlicht is verminderd van omwonenden.	Bebouwing	Ná het tijdstip van bewoning.	Ja.	Druk bebouwde omgeving zorgt dat men meer hinder voor lief moet nemen. Anderzijds is nu het geval dat bij nieuwe bouwactiviteiten de bouwer eerder geconfronteerd zal worden met het feit dat het onrechtmatige hinder zal opleveren.	In februari en november extra schaduwwerking op de gevels van de panden tussen 12:00 en 15:00 uur. In juni in de ochtend extra schaduw in de tuin aan de westzijde en rond 18:00 uur op de gevels aan de oostzijde. Dit in vergelijking met de situatie hiervoor.	Waardevermindering.	X Maatregelen zullen de vermindering van lichtinval maar zeer gering bestrijden, aldus het hof.	De vermindering is volgens het hof beperkt, <i>"maar dat doet aan het gegeven dat sprake is van een beperking van alle omwonenden niet af."</i>	Onrechtmatige hinder is vastgesteld.
32	Burengeschil over een boom die 35-40 jaar geleden is ontsproten in de tijd dat partijen al burens waren van elkaar. Deze boom is thans vele meters hoog en steekt boven de woning van partijen uit.	Bepanting	Ná het tijdstip van bewoning.	X	Vermindering van 95% gedurende een bepaalde duur. Onder meer dat de vermindering slechts een keukenraam betreft, acht het hof de ernst minder zwaar.	Afname is wellicht 95%, maar in aantal minuten is er geen flinke afname, aldus het hof.	Verminderd woongenot.	X	X	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.

33	Overkapping van geïntimeerde ontnemt licht en zicht van zijn achtertuin, waardoor sprake is van onrechtmatige hinder, aldus appellant	Bebouwing	Ná het tijdstip van bewoning.	X	Vaststaat dat de achtertuin en keuken een groot deel van de dag in de zon liggen en de overkapping de inval van zonlicht niet verhindert. Niet nader is onderbouwd dat het dusdanig ernstig wordt verhindert.	Niet (voldoende) onderbouwd wanneer en op welk tijdstip lichtinval wordt beperkt.	Verminderd woongenot.	X	X	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.
34	Partijen zijn burens van elkaar. Bij notariële akte dient geïntimeerde zijn voortuin als siertuin in te richten. Hier staat een boom waar appellant hinder van ondervindt.	Beplanting	Niet bekend.	X	De aanwezigheid van de bomen vermindert mogelijk de exploitatie van zonnepanelen, maar deze is niet naar objectieve maatstaven zó ernstig dat geïntimeerde onrechtmatig handelt.	Niet (voldoende) onderbouwd wanneer en op welk tijdstip lichtinval wordt beperkt.	Vermindering energie opbrengst.	Geïntimeerde heeft aangegeven, dat hij de bomen zal laten snoeien, mits dit geen geweld aan zal doen aan die bomen en aan de functie daarvan, als pleisterplaats voor vogels.	Dat in de tuin (hoge) bomen staan, betekent nog niet dat die tuin geen siertuin kan zijn. De definitie van 'siertuin' sluit immers de aanwezigheid van bomen niet uit.	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.
35	Erfdienstbaarheid van licht van toepassing. Volgens appellant dient de schuur hierdoor voldoende lichtinval te waarborgen. Schutting van geïntimeerde belemmert dit deels.	Bebouwing	Ná het tijdstip van bewoning.	X	Ondanks dat appellant stelt dat de lichtinval met ongeveer 60% beperkt wordt, kan appellant nog zijn werkzaamheden als verwerker van bollen uitvoeren, aldus de rechter tijdens de decante	Niet (voldoende) onderbouwd wanneer en op welk tijdstip lichtinval wordt beperkt.	Verminderd gebruiks-genot schuur.	X	Erfdienstbaarheid is niet duidelijk omschreven. Staat niet vermeldt dat geen schutting geplaatst mag worden ofwel hiervoor een (maximale) hoogte geldt.	Onrechtmatige hinder is niet gebleken.

36	Partijen zijn buren van elkaar. Voormalige bebouwing van geïntimeerde vervangen door een bedrijfswoning die aanzienlijk hoger is. Deze ontneemt licht van de woning en tuin van appellant	Bebouwing	Ná het tijdstip van bewoning.	Ja.	Het gevolg van de hoogte van de bebouwing, is dat geïntimeerde vanuit de woning en tuin tegen de bedrijfswoning van appellant aankijken i.p.v. (schuin) eroverheen. Door de toename van de hoogte zal dit een groot nadelig gevolg zijn op de lichtinval in de tuin en woning van geïntimeerde.	Niet mogelijk om in de ochtend op het terras van de woning in de zon te zitten.	Verminderd woongenot.	X	Het hof heeft vastgesteld dat aan de kant van het terras van de woning privacy is en juist deze plek daarom verkozen is om buiten te zitten in de zon. Het feit dat de lichtbeleving aan de andere kant van de woning hetzelfde is, maakt de ernst van de hinder niet minder.	Onrechtmatige hinder is vastgesteld.
----	---	-----------	-------------------------------------	-----	--	--	--------------------------	---	--	--

Bijlage III

Beslisbomen

